

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра цивільно-правових дисциплін

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни

«ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ»

Для здобувачів вищої освіти
юридичного факультету

Дніпро – 2016

Конспект лекцій підготувала Мудрецька Г.В., к.ю.н., викладач кафедри цивільно-правових дисциплін

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Коваленко Н.В. – доцент кафедри адміністративного та митного права Академії митної служби, кандидат юридичних наук, доцент

Красвітна Т.П. – суддя Апеляційного суду Дніпровської області

Конспект лекцій обговорений та схвалений на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

“ ___ ” _____ 2016 р.,
протокол № _____

ТЕМА № 1. ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ: ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ (2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЙ:

1. Поняття, предмет, принципи виконавчого провадження. Місце виконавчого права в правовій системі України.
2. Виконання судових рішень як частина цивільного, господарського, адміністративного процесу.
3. Законодавство, відповідно до якого здійснюється виконавче провадження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

Закони України:

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості ВРУ. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18 березня 2004 р. // ВВР. – 2004. - № 40-41, 42. – Ст. 492.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р № 1798-XII // ВВР. – 1992. - № 6. - Ст. 56.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // ВВР. – 2005. - № 35-36, № 37. - Ст.446.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // ВВР. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
7. Про державну виконавчу службу. Закон України від 24 березня 1998 р. № 202/98 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 36-37. - Ст. 243.
8. Про виконавче провадження. Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIU // ВВР. - 1999. - № 24. – Ст. 207 (із змінами).
9. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень. Закон України від 5 червня 2012 року № 4901-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 49 (06.07.2012). – Ст. 1919 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>).
10. Про судовий збір. Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI // [Офіційне джерело]: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Підзаконні нормативні акти:

11. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 № 512/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27 (17.04.2012). – ст. 1018 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>).

Постанови та рішення Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів України

12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням акціонерної компанії „Харківобленерго“ щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону України „Про виконавче провадження“: Конституційний Суд; Рішення від 26.06.2013 № 5-рп/2013 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-13>
 13. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-03>
- Підручники, навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали
14. Виконавче провадження: хрестоматія (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство») для студентів факультету № 4 / уклад.: В. В. Комаров, Д.М. Сібільов, С. О. Кравцов, О. І. Попов. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 730 с.
 15. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В.В.Баранкова та ін. ; ред. В. В. Комаров ; рец.: В. С. Зеленецький, О. І. Процевський ; Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". - Харків : Право, 2011 (Харків). - 1352 с.
 16. Литовченко Л. А. Цивільний процес: навчальний посібник. – Дніпропетровськ: «Адверта», 2013. – 482 с.
 17. Луспеник Д.Д. Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних документів за новим ЦПК України). – Х.: Харків юридичний, 2005.
 18. Процесуальні документи у цивільних справах (теорія, методика, практика) : Наук.-практ. посіб. / За заг. ред. С.Я. Фурси ; Центр правових досліджень Фурси. - К. : Видавець Фурса С.Я., КНТ, 2007. - 1088 с.
 19. Цивільний процес України: підручник / Національний університет "Одеська юридична академія"; ред.: Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, Н.Ю. Голубева ; рец.: В. В. Луць, Р. Б. Шишка, І. М. Кучеренко. - К. : Істина, 2011 (К.). - 536 с.
 20. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. Є.О.Харитонова, О.І.Харитонової, В.В.Васильченка, Н.Ю.Голубевої. – Х.: Одісей, 2009.
 21. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: Підруч. для студ. спец. вищ. навч. закл. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2005.

Монографії та наукові видання

1. Бородін І.Л. Дослідження процесу правового регулювання виконавчого провадження // Юридичний вісник, № 1(10)2009, - С. 27-30.
2. Задорожня О.В., Фіолевський Д.П.. Проблеми становлення Державної виконавчої служби // Адвокат. – К., 1999. – № 3. – С. 27-29.
3. Шкляр Т.О. Виконавче провадження - правове регулювання // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Юридические науки». Том 21 (60). № 2. 2008 г. С. 130-133.
4. Щербак С.В. Виконавчий процес в Україні: Правова природа // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2013. № 2. – С. 30-34.

Інші джерела:

1. <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
3. <https://trade.informjust.ua/vpdoc/getdoc.aspx>
4. <http://dvs.gov.ua/ua/page/21>

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Мета лекції «Виконавче провадження: поняття, значення» полягає у формуванні знань про примусове виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, про виконавче провадження в правовій системі України та як завершальну стадію судочинства, про джерела виконавчого права в Україні.

ВСТУП

Цією лекцією з теми «Виконавче провадження: поняття, значення» ми розпочинаємо вивчення правового регулювання виконання рішень суду та інших визначених законом юрисдикційних органів, у тому числі в примусовому порядку.

Метою цієї лекції є формування знань про примусове виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, про виконавче провадження в правовій системі України та як завершальну стадію судочинства, про джерела виконавчого права в Україні. Відповідно завдання вивчення теми полягають у засвоєнні студентами вміння тлумачити положення норм Конституції України, чинного законодавства з питань виконання рішень суду та рішень інших, визначених законом, юрисдикційних органів; надати студентам базових, опорних знань з цієї теми, орієнтувати їх на самостійну роботу з вивчення цієї теми, у тому числі в процесі підготовки до семінарських занять та контрольних заходів, передбачених програмою курсу.

Зв'язок лекції з попередніми темами. Лекція з теми «Виконавче провадження: поняття, значення» пов'язана передусім із наступними темами лекційного курсу, адже порядок виконання судових рішень застосовується у кримінальному провадженні, а також у цивільних, господарських,

адміністративних справах, справах та справах про адміністративні правопорушення.

Зв'язок лекції з іншими навчальними дисциплінами:

1) Господарський процес, Адміністративний процес: процесуальні особливості діяльності кожного із учасників виконавчого провадження; процесуальні особливості діяльності, які визначені чинним законодавством для державного виконавця при виконанні рішень у справах про адміністративні правопорушення, а також цивільних, господарських, адміністративних справах та матеріалах кримінальних проваджень;

2) Кримінальне право та кримінальний процес: здатність та готовність державного виконавця дотримуватись у своїй діяльності прав та законних інтересів громадян та юридичних осіб; запобігання вчиненню корупційних діянь у сфері виконавчого провадження;

3) Цивільне право, Сімейне право: надання роз'яснень сторонам виконавчого провадження у реалізації їх прав та виконанні обов'язків з боку посадових осіб державної виконавчої служби; необхідність дотримання у своїй майбутній професійній діяльності, пов'язаній з виконанням судових рішень, законодавчих та етичних засад; розробка методичного забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань організаційно-правових засад виконавчого провадження.

I. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

Інститут примусового виконання судових та інших рішень існує стільки, скільки існує інститут держави та державності. Однак лише в новітні історичні часи юридична практика іде шляхом формування в Україні спеціалізованої структури, яка здійснює виключно виконавче провадження. Такою структурою є державна виконавча служба України.

Виконання рішення – заключний етап юрисдикційної діяльності. Без реалізації цієї стадії (етапу) юрисдикційної (правозахисної діяльності) втрачається сенс попередньої діяльності суду та інших органів (осіб), які уповноважені на здійснення захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних, юридичних осіб, територіальних громад та держави.

В ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що **підлягають виконанню державною виконавчою службою такі виконавчі документи:**

1) виконавчі листи, що видаються судами, і накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду та рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті і Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті;

2) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

3) судові накази;

4) виконавчі написи нотаріусів;

5) посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій;

6) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

7) постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу;

8) рішення інших органів державної влади, якщо їх виконання за законом покладено на державну виконавчу службу;

9) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" (3477-15).

Виконанням рішень суду та інших юрисдикційних органів завершується процес захисту суб'єктивних майнових та особистих немайнових прав громадян та юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України, відповідними підставами виконання (зокрема тими, котрі передбачені у ст. 3 Закону України "Про виконавче провадження").

Враховуючи, що захист прав здійснює ще цілий ряд органів та осіб, лише у виконавчому провадженні захист прав набуває реального змісту.

На підставі викладеного можна виділити такі *специфічні ознаки виконавчого процесу*:

1. Виконавчий процес – це вид юридичного процесу, якому властиві всі ознаки останнього (владний характер діяльності; її регламентація процесуальними нормами; діяльність державного виконавця має за мету досягнення певного юридичного результату, завжди оформлюється в документах).

2. Виконавчий процес являє собою юрисдикційну діяльність спеціально уповноважених суб'єктів – органів державної виконавчої служби, що підлягає правовій регламентації.

3. Виконавчий процес є складовою цивілістичного процесу, разом з іншими як судовими (цивільним, господарським процесами), так і несудовими юрисдикціями (нотаріальним процесом, третейським розглядом).

4. Виконавчий процес являє собою відокремлену, відносно замкнуту підсистему правового регулювання, здатну існувати самостійно (галузь права), що відрізняється від інших процесуальних галузей специфікою виконавчих процесуальних норм, які покликані упорядковувати не лише матеріальні норми, але й процесуальні норми інших галузей права.

Не варто відкидати й такий підхід, згідно з яким виконавче провадження розуміється у двох значеннях:

- як певна сукупність (система) правових норм, які регулюють певне коло суспільних відносин;

- як процесуальна (процедурна) діяльність.

Виконавче провадження у першому значенні — це сукупність правових норм, які регулюють умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх добровільно.

Виконавче провадження у другому значенні — це сукупність дій і правовідносин, врегульованих Законом України «Про виконавче провадження, іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до коментованого Закону та інших законів, що виникають і реалізуються в процесі примусового виконання між органами і посадовими особами, які здійснюють примусову реалізацію рішень, ухвал, постанов судових та інших органів, та між особами, які беруть участь у виконавчому провадженні, а також між особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, на підставах, у спосіб та в межах повноважень, встановлених ЗУ «Про виконавче провадження».

Принципи виконавчого провадження

Виконавче провадження в Україні побудоване на демократичних принципах (засадах, основах). Вони закріплені в нормах права і в них відображені правові погляди українського народу на завдання і мету виконавчого провадження, його організаційну побудову і функціональну діяльність органів державної виконавчої служби, їх повноваження, порядок

здійснення та правове становище учасників виконавчого провадження і осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, для виконання завдань захисту прав фізичних, юридичних осіб і держави, цивільне судочинство покликано забезпечити, як правильний та своєчасний розгляд і вирішення підвідомчих йому справ, так і виконання постановлених щодо них рішень. Ця мета досягається за допомогою процесуального порядку їх примусової реалізації, яка становить самостійну і завершальну стадію процесуальної діяльності — виконавче провадження. Виконанням усуваються порушення майнових і особистих немайнових прав шляхом застосування процесуальних засобів і способів примусу до осіб, які відмовилися добровільно виконати свої обов'язки.

Виконавче провадження - це сукупність дій органів і посадових осіб, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених Законом України “ Про виконавче провадження”, іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Цивільний процесуальний порядок (форма) розкриває ряд істотних особливостей виконавчого провадження і характеризується такими положеннями:

а) примусове виконання рішень в Україні покладається на державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України;

б) відповідно до Закону України "Про державну виконавчу службу" примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби (далі - державні виконавці).

в) інші органи, організації і посадові особи здійснюють виконавчі дії у випадках, передбачених законом, у тому числі відповідно до статті 6 вищевказаного закону на вимогу чи за дорученням державного виконавця.

Значення примусового виконання рішень полягає в тому, що воно гарантує фактичну реалізацію рішень судових і несудових органів, завершує юрисдикційну діяльність по захисту суб'єктивних прав фізичних і юридичних осіб, забезпечує зміцнення законності у сфері матеріально-правових відносин, попереджає цивільні й цивільно-процесуальні правопорушення та сприяє формуванню правосвідомості громадян і службових осіб щодо верховенства права і законності в Україні.

II. ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЯК ЧАСТИНА ЦИВІЛЬНОГО, ГОСПОДАРСЬКОГО, АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Виконання судових рішень як частина цивільного процесу.

Звернення судового рішення, яке набрало законної сили, до виконання визначається наукою цивільного процесуального права як *завершальна стадія цивільного судочинства*, без реалізації якої втрачається сенс усієї юрисдикційної діяльності суду. Примусове виконання рішень судів гарантує здійснення прав сторін, визнаних судом, і підтверджених ним обов'язків.

У своїх рішеннях Європейський суд зазначає, що провадження в суді та виконавче провадження є відповідно першою і другою стадіями одного провадження, підкреслюючи, що виконавче провадження не може бути відокремлене від судового, і ці обидва провадження мають розглядатися як цілісний процес.

Практика Європейського суду з прав людини знайшла своє законодавче відтворення у національному законодавстві щодо виконання. Згідно зі ст. 1 Закону «Про виконавче провадження» у редакції Закону від 15.03.2006 р. *виконавче провадження визначається як завершальна стадія судового провадження*. Зазначене положення є загальним для всіх видів судочинства: цивільного, господарського, адміністративного, кримінального.

Рішення та ухвали суду в цивільних справах, які не виконуються боржником добровільно у встановлений строк, а також такі, щодо яких допущено негайне виконання, виконуються примусово органами державної виконавчої служби України, що входять до системи органів Міністерства юстиції України, в порядку, встановленому Законом України «Про виконавче провадження» від 21 квітня 1999 р. № 606-ХІУ (із змінами).

У примусовому порядку виконуються рішення суду в цивільних справах, якими задоволені вимоги заявника про присудження майна, грошових коштів, відібрання дитини, поновлення на роботі, виселення, вселення, примусовий обмін житла тощо.

Рішення про відмову в задоволенні позовів про присудження, за позовами про визнання і встановлення фактів і правовідносин та перетворення правовідносин (перебування фізичної особи на утриманні, визнання договору недійсним, розірвання шлюбу тощо) не потребують примусового виконання, але в частині стягнення судових витрат вони можуть виконуватися в примусовому порядку. В іншій частині рішення про визнання і перетворення правовідносин не потребують примусового виконання внаслідок їх загальної обов'язковості (ст. 14 ЦПК) і є підставами для їх реалізації іншими способами, зокрема, реєстрацією компетентними органами держави встановлених судом правовідносин (видачею свідоцтва про право власності на жилий будинок), чи правового статусу фізичної особи (видачею свідоцтва про розірвання шлюбу, про смерть фізичної особи тощо).

Підлягають примусовому виконанню і ухвали суду у випадках, передбачених законом, які за змістом характеризуються реалізованістю і

вимагають примусового виконання, зокрема про забезпечення позову (ч. 9 ст. 153 ЦПК), про привід свідка (ч. 3 ст. 94 ЦПК), про поворот виконання (ст. 380 ЦПК) та ін.

Рішення суду підлягає примусовому виконанню у визначних законом випадках з моменту вступу рішення у законну силу. Отже, момент вступу судового рішення в законну силу являється і моментом, з якого воно підлягає обов'язковому виконанню. З цього моменту у особи з'являється право на одержання виконавчого листа, якщо особа припускає, що відповідач не стане виконувати рішення суду у добровільному порядку.

Щодо вступу рішення загального суду у законну силу. Рішення загального суду, якщо його не оскаржили, набирає законної сили по закінченню терміну, відведеного на його апеляційне оскарження (10 днів) якщо апеляційну скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи апеляційним судом. Винятком є допущення судом негайного виконання рішення.

Негайне виконання судових рішень врегульовується статтею 367 ЦПК. Відповідно до ч. 1 ст. 367 ЦПК **рішення суду підлягає обов'язковому негайному виконанню** у справах про:

- 1) стягнення аліментів – у межах суми платежу за один місяць;
- 2) присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць;
- 3) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, - у межах суми стягнення за один місяць;
- 4) поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника;
- 5) відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала;
- 6) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб;
- 7) примусову госпіталізацію чи продовження строку примусової госпіталізації до протитуберкульозного закладу.

Факультативне негайне виконання допускається судом у разі стягнення з відповідача усієї суми боргу при присудженні платежів, визначених пунктами 1, 2 і 3 частини першої ст. 367.

Питання, пов'язані із зверненням судового рішення до негайного виконання, вирішує місцевий суд, який розглянув справу.

Окрім негайного виконання у цивільному процесі вирізняють і **виконання за загальними правилами**, яке застосовується у разі відсутності підстав для застосування негайного виконання.

Відповідно до ст. 368 ЦПК за кожним рішенням, яке набрало законної сили або допущене до негайного виконання, за заявою особи, на користь якої воно ухвалене, видається один виконавчий лист.

В цивільному процесі під час примусового виконання судового рішення **суд наділений значними повноваженнями**, адже ЦПК і Закон України «Про виконавче провадження» відносять саме до компетенції суду вирішення

окремих питань, пов'язаних з примусовим виконанням судових рішень, зокрема про:

- виправлення помилки, допущеної при оформленні або видачі виконавчого листа, чи визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню, та стягнення на користь боржника безпідставно одержаного стягувачем за виконавчим листом;
- видачу дубліката виконавчого листа замість втраченого оригіналу);
- роз'яснення рішення суду;
- поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання;
- відстрочки або розстрочки виконання, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення;
- розгляду питання про визнання мирової угоди та відмови від примусового виконання рішення;
- вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу;
- вирішення питання про оголошення розшуку боржника або дитини;
- вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- вирішення питання про звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках;
- заміни сторони виконавчого провадження;
- визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами;
- розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця;
- вирішення питання про поворот виконання.

Виконання судових рішень як частина господарського процесу.

Як стадія господарського процесу виконання судових рішень здійснюється в процесуальній формі відповідно до ГПК України (ст.ст. 115—122), Закону України «Про виконавче провадження» та інших нормативно-правових актів.

В господарському процесі під час примусового виконання судового рішення **суд наділений такими повноваженнями:**

- відповідно до ст. 89 ГПК України суддя за заявою сторони чи державного виконавця *роз'яснює рішення, ухвалу*, не змінюючи при цьому їх змісту, а також за заявою сторони або за своєю ініціативою *виправляє допущені в рішенні, ухвалі описки чи арифметичні помилки*, не зачіпаючи суті рішення. При цьому подання заяви про роз'яснення рішення суду допускається, якщо воно ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред'явлене до примусового виконання;
- господарський суд, який видав наказ, може за заявою стягувача або боржника *виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати наказ таким, що не підлягає виконанню*, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за наказом;

- згідно статті 119 ГПК України, у разі пропуску строку для пред'явлення наказу до виконання з причин, визнаних господарським судом поважними, *пропущений строк може бути відновлено*;
- у разі втрати наказу господарський суд може видати його *дублікат*, якщо стягувач або державний виконавець звернувся із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред'явлення наказу до виконання (стаття 120 ГПК України);
- за наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим, за заявою сторони, державного виконавця, прокурора або за своєю ініціативою господарський суд, який видав виконавчий документ, залежно від обставин справи, може *відстрочити або розстрочити виконання рішення, ухвали, постанови, змінити спосіб та порядок їх виконання* (ст. 121 ГПК України);
- гарантією захисту майнових прав господарюючих суб'єктів є передбачений господарським процесуальним кодексом *поворот виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду* (ст. 122 ГПК). Суд вирішує питання про поворот виконання рішення, незалежно від того, яким чином воно виконується — добровільно чи примусово;
- *мирова угода*, укладена сторонами у процесі виконання судового рішення, *подається на затвердження господарського суду*, який прийняв відповідне судове рішення. Про затвердження мирової угоди господарський суд виносить ухвалу;
- суд касаційної інстанції за заявою сторони чи прокурора або за своєю ініціативою може *зупинити виконання оскарженого рішення* господарського суду до закінчення його перегляду в порядку касації (стаття 121-1 ГПК України);
- статтею 121-2 ГПК України передбачено порядок *оскарження дій чи бездіяльності органів Державної виконавчої служби*. Скарги на дії органів Державної виконавчої служби розглядаються господарським судом.

Виконання судових рішень як частина адміністративного процесу.

Примусове виконання судових рішень в адміністративних справах здійснюється в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження". За необхідності процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах, вирішує суддя адміністративного суду одноособово, якщо інше не встановлено КАСУ.

У Кодексі адміністративного судочинства України визначено ***випадки негайного виконання судових рішень саме у адміністративному процесі***. Так, ***обов'язковому негайному виконанню*** підлягають постанови адміністративного суду про (ст. 256 КАСУ):

- присудження виплати пенсій, інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів - у межах суми стягнення за один місяць;
- присудження виплати заробітної плати, іншого грошового утримання у відносинах публічної служби - у межах суми стягнення за один місяць;

- поновлення на посаді у відносинах публічної служби;
- припинення повноважень посадової особи у разі порушення нею вимог щодо несумісності;
- уточнення списку виборців;
- обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання;
- усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання;
- накладення арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них;
- повне або часткове зупинення роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих ділянок, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, ділянок, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску і реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, надання послуг, якщо це загрожує життю та/або здоров'ю людей.

Широкими є повноваження адміністративного суду у процесі примусового виконання судових рішень. Так, **в адміністративному процесі до компетенції суду віднесені наступні питання:**

- звернення судових рішень в адміністративних справах до примусового виконання;
- оформлення виконавчого листа, виправлення помилки в ньому та визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню;
- видача дубліката виконавчого листа;
- поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання;
- примирення сторін у процесі виконання, визнання мирової угоди між сторонами у справі;
- відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення;
- заміна сторони виконавчого провадження;
- поворот виконання судових рішень;
- здійснює судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.

Постанова в справі про адміністративне правопорушення виконується уповноваженим на те органом у порядку, установленому КУпАП та іншими законами України.

Відповідно до статті 19 Закону України "Про виконавче провадження" постанова, що направляється до органу державної виконавчої служби, повинна бути скріплена печаткою підрозділу, який його надіслав. Копії постанови, супровідного листа про надсилання постанови для примусового виконання та квитанція про сплату штрафу чи копія платіжного доручення долучаються до матеріалів справи.

Постанова в справі про адміністративне правопорушення, за якою стягнуто штраф, з відміткою про виконання повертається органів (посадовій особі), який виніс таку постанову.

Виконання судових рішень органами державної виконавчої служби в кримінальному процесі.

Відповідно до ч.ч. 3, 4 ст. 535 КПК (Звернення судового рішення до виконання), у разі якщо судове рішення або його частина підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, суд видає виконавчий лист, який звертається до виконання в порядку, передбаченому законом про виконавче провадження. Відповідно, органи, що виконують судове рішення, повідомляють суд, який постановив судове рішення, про його виконання.

ВИСНОВОК З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Отже, виконанням рішення суду завершується процес захисту прав, свобод чи інтересів фізичних і юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України. Звернення судового рішення до виконання є завершальною стадією цивільного судочинства, без реалізації якої втрачається сенс усієї юрисдикційної діяльності суду.

Значення виконавчого провадження полягає в тому, що воно є процесуально-правовим засобом, який забезпечує примусове виконання рішень судових та інших органів (посадових осіб) на підставах, у спосіб та в межах, встановлених законом, і тим самим реалізує захист суб'єктивних прав фізичних і юридичних осіб, інтересів держави.

III. ЗАКОНОДАВСТВО, ВІДПОВІДНО ДО ЯКОГО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ.

1998 року було прийнято *Закон України “Про державну виконавчу службу”* (Про державну виконавчу службу: Закон України від 24 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 36-37. – Ст. 243.), який скасував інститут судових виконавців, поклавши завдання виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів на спеціально сформовану службу в структурі Міністерства юстиції України – державну виконавчу службу України.

У статті 19 *Конституції України* зазначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Конституція України встановлює загальні засади функціонування органів державної влади та їх взаємовідносин з громадянами та іншими особами і служить основою для інших законів, що становлять правову основу діяльності ДВС.

Закон “Про державну виконавчу службу” визначає основи організації та діяльності ДВС, її завдання, правовий статус працівників органів ДВС та їх соціальний захист.

Для успішного виконання завдань нової структури у 1999 році Верховна Рада України прийняла *Закон України “Про виконавче провадження”* (Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1999. – N 24. – Ст.207.), а Мін’юст – *Інструкцію про проведення виконавчих дій* (Інструкція про проведення виконавчих дій, затверджена наказом Мін’юсту від 15 грудня 1999 р. № 74/5, зареєстровано в Мін’юсті 15 грудня 1999 р. за № 865/4158 // ОВУ. – 1999. – № 51. – Ст. 2563). Ці акти стали базовими у діяльності ДВС. Закон “Про виконавче провадження” визначає умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку. Істотні зміни до Закону України «Про виконавче провадження» були внесені протягом 2010-2013 рр.

Слід сказати про низку законів, які регламентують окремі відносини у виконавчому провадженні. Наприклад, відповідно до частини 1. ст. 43 Закону України “Про іпотеку” (Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – N 38. – Ст.313.) прилюдні торги проводяться в двомісячний строк з дня одержання спеціалізованою організацією заявки державного виконавця на їх проведення. Відповідно до ст. 308 Кодексу про адміністративні правопорушення України (Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р., введений в дію Постановою Верховної Ради Української РСР N 8074-10 від 07.12.84 // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984. – Додаток до N 51. – Ст.1122.) у разі несплати правопорушником штрафу у строк, установлений частиною 1 ст. 307 цього Кодексу, постанова про накладення штрафу

надсилається для примусового виконання до органу ДВС за місцем проживання правопорушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, встановленому законом.

Окремо слід згадати ЦПК України та Господарський процесуальний кодекс України (Господарський процесуальний кодекс України, прийнятий 6 листопада 1991 р., введений в дію постановою ВР N 1799-ХІІ від 06.11.91. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1992. – N 6. – Ст.56.). Зокрема, нормами глави 31-Г ЦПК України “Скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи інших посадової особи державної виконавчої служби” визначено порядок провадження по скаргах на дії або бездіяльність державного виконавця. У свою чергу, відповідно до ст. 121-2 ГПК України скарги на дії чи бездіяльність органів ДВС щодо виконання рішень, ухвал, постанов господарський судів можуть бути подані стягувачем, боржникам або прокурором протягом десяти днів з дня вчинення оскаржуваної дії, або з дня, коли зазначеним особам стало про неї відомо, або з дня, коли дія мала бути вчинена.

ВИСНОВОК З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ:

Отже, правову основу провадження по примусовому виконанню рішень судів та інших юрисдикційних органів (виконавчого провадження) складають Конституція України, закони України “Про державну виконавчу службу”, “Про виконавче провадження”, інші закони та нормативно-правові акти.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

До прийняття Закону України від 24 березня 1998 р. «Про державну виконавчу службу» судова влада мала ознаки не тільки суто судової, а й виконавчої влади. Останнє положення зумовлювалось виконанням судових рішень під юрисдикцією суду, підпорядкованістю виконавців при здійсненні ними своїх повноважень суддям, що постановили відповідні рішення. Таке становище певним чином не узгоджувалося з доктриною розподілу влади у демократичному суспільстві, негативно впливало на судові рішення. З виведенням виконавчого провадження з-під безпосередньої влади суду почався новий період державної функції щодо виконання судових рішень та рішень інших юрисдикційних органів, які передбачається реалізувати у примусовому порядку.

Виконанням рішення суду та інших юрисдикційних органів завершується процес захисту суб’єктивних майнових і особистих немайнових прав фізичних та юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України.

Предметом вивчення цієї лекції є коло питань, що характеризують примусове виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, виконавче провадження в правовій системі України джерела виконавчого права в Україні.

Виконання судових рішень - заключний етап у процесі реалізації захисту цивільних прав. Виконання рішень про присудження здійснюється в межах виконавчого провадження.

Виконавче провадження характеризується тим, що воно може бути порушено і не в зв'язку з судовим розглядом справи, оскільки закон доручає органам виконання виконувати і акти інших органів (адміністративних органів, нотаріату, третейських судів та ін.). Виконавче провадження забезпечує досягнення матеріально-правової мети судової та несудової юрисдикційної діяльності. Зв'язок виконавчого провадження з попередніми стадіями судового процесу визначається єдністю цілей, які закріплені законом для всього судочинства в цілому і полягають у захисті прав та охоронюваних законом інтересів.

Процес захисту права після постановлення рішення і набрання ним законної сили продовжується у формі виконавчого провадження, що складає заключну стадію цивільного процесу, процесуальної діяльності у справі. Примусове виконання судових рішень гарантує і завершує здійснення прав сторін, визнаних судом, та підтверджених ним обов'язків.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ:

1. Вивчаючи дану тему, студенти повинні навчитися:

характеризувати повноваження суду у процесі виконання судових рішень, розуміти зміст процедурних питань; складати процесуальні документи (заяви, клопотання): заяву про видачу виконавчого листа; ухвалу про видачу дубліката виконавчого листа; заяву про зміну способу і порядку виконання рішення; ухвалу про заміну сторони виконавчого провадження та ін.

2. Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. Поняття виконавчого провадження.
2. Предмет виконавчого провадження.
3. Принципи виконавчого провадження.
4. Місце виконавчого права в правовій системі України.
5. Виконання судових рішень як частина цивільного процесу.
6. Виконання судових рішень як частина господарського процесу.
7. Виконання судових рішень як частина адміністративного процесу.

ТЕМА № 2: УЧАСНИКИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ (2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

Органи примусового виконання.

1. Особи, які мають юридичну заінтересованість у результатах виконавчого провадження.
2. Особи, які не мають юридичної заінтересованості у результатах виконавчого провадження.
3. Особи, які залучаються до проведення виконавчих дій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості ВРУ. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Про державну виконавчу службу. Закон України від 24 березня 1998 р. № 202/98 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 36-37. - Ст. 243.
3. Про виконавче провадження. Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-ХІУ // ВВР. - 1999. - № 24. – Ст. 207 (із змінами).
4. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 № 512/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27 (17.04.2012). – ст. 1018 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>).
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням акціонерної компанії „Харківобленерго“ щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону України „Про виконавче провадження“: Конституційний Суд; Рішення від 26.06.2013 № 5-рп/2013 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-13>
6. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-03>
7. Виконавче провадження: хрестоматія (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство») для студентів факультету № 4 / уклад.: В. В. Комаров, Д.М. Сібільов, С. О. Кравцов, О. І. Попов. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 730 с.
8. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В.В.Баранкова та ін. ; ред. В. В. Комаров ; рец.: В. С. Зеленецький, О. І.

- Процевський ; Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". - Харків : Право, 2011 (Харків). - 1352 с.
9. Литовченко Л. А. Цивільний процес: навчальний посібник. – Дніпропетровськ: «Адверта», 2013. – 482 с.
10. Цивільний процес України: підручник / Національний університет "Одеська юридична академія"; ред.: Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н.Ю. Голубєва ; рец.: В. В. Луць, Р. Б. Шишка, І. М. Кучеренко. - К. : Істина, 2011 (К.). - 536 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Мета лекції «Учасники виконавчого провадження» полягає у формуванні знань про примусове виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, про виконавче провадження та його учасників, їх процесуальні права та обов'язки.

ВСТУП

Цією лекцією з теми «Учасники виконавчого провадження» ми продовжуємо вивчення низки тем курсу, присвячених питанням суб'єктів виконавчих правовідносин.

Метою цієї лекції є : надання студентам необхідних теоретичних та практичних знань щодо основних положень правового регулювання виконання рішень суду, правильному орієнтуванні студентів в чинному законодавстві з питань виконання рішень суду, виконавчого провадження та діяльності органів державної виконавчої служби.

Зв'язок лекції з попередніми темами. Лекція з теми «Учасники виконавчого провадження» пов'язана передусім із наступними темами лекційного курсу, адже розглядувані нами суб'єкти є елементами складу (суб'єктами) виконавчих правовідносин, а правове регулювання їх статусу відображає особливості методу виконавчого провадження. Значний зв'язок є і з темами, що характеризують правове становище окремих суб'єктів виконавчого провадження.

Зв'язок лекції з іншими навчальними дисциплінами:

1) із загальною теорією держави і права. «Учасники виконавчого провадження» є однією із центральних категорій теорії права, вчення про правовідносини, механізм правового регулювання;

2) із конституційним правом. Основи правового статусу розглядуваних нами суб'єктів базуються на положеннях конституційного права;

3) із цивільним правом, оскільки воно забезпечує загальне правове регулювання статусу юридичних осіб приватного права, фізичних осіб.

I. ОРГАНИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про виконавче провадження» *примусове виконання рішень в Україні покладається на державну виконавчу службу*, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України.

Виконання рішень судів та інших органів покладено на державних виконавців районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби. Державними виконавцями згідно із ст. 4 Закону «Про державну виконавчу службу» є заступник директора Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України — начальник відділу примусового виконання рішень, заступник начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, головний державний виконавець, старший державний виконавець, державний виконавець відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, начальники підрозділів примусового виконання рішень відділу державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, їх заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці підрозділів примусового виконання рішень відділів державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, начальник, заступник начальника, головний державний виконавець, старший державний виконавець, державний виконавець районного, міського (міста обласного значення), районного в місті відділу державної виконавчої служби.

Державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу, у порядку, передбаченому законом. Державні виконавці є державними службовцями.

Контроль за діяльністю державних виконавців здійснюють Міністерство юстиції України через Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, а Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські управління юстиції — через відповідні відділи державної виконавчої служби.

Законом передбачено також судовий контроль за рішеннями, діями чи бездіяльністю судового виконавця (розд. VII ЦПК).

Безпосереднє виконання рішень покладається на державних виконавців районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних відділів державної виконавчої служби. Разом з тим, ряд важливих питань у стадії виконання вирішується не державним виконавцем, а судом у судовому засіданні: про відстрочку, розстрочку, зміну чи встановлення

способу виконання; видачу дубліката виконавчого листа або судового наказу; поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання; затвердження мирової угоди; тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу тощо (розд. VI ЦПК).

За наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення, або у разі виконання зведеного виконавчого провадження у встановленому Міністерством юстиції України порядку можуть утворюватися *виконавчі групи*, до складу яких включаються державні виконавці одного або кількох органів державної виконавчої служби. Постановою директора Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України або начальника управління державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, Головного управління юстиції в області, містах Києві та Севастополі на керівника групи можуть покладатися права і повноваження у виконавчому провадженні, встановлені Законом України «Про виконавче провадження», для начальників відділів примусового виконання рішень та заступників начальників районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних управлінь юстиції – начальників відділів державної виконавчої служби (далі – начальники відділів).

Інші органи, установи, організації і посадові особи провадять окремі виконавчі дії у випадках, передбачених законом, у тому числі відповідно до статті 5 Закону України «Про виконавче провадження», на вимогу чи за дорученням державного виконавця. У літературі висловлюється думка, що органами виконання у передбачених законом випадках є також установи Національного банку України та комерційних банків, органи державної податкової служби та державного фінансового управління, бухгалтерія і фінансові частини організацій та інші органи, діями яких реалізується судові рішення. Однак ця думка суперечить чинному законодавству, оскільки ст. 2 Закону України «Про виконавче провадження» точно вказує, що примусове виконання судових рішень покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України. Відповідно до ст. 3 Закону «Про виконавче провадження» у випадках, передбачених законом, рішення судів та інших органів щодо стягнення коштів виконуються органами доходів і зборів, банками та іншими фінансовими установами. Рішення зазначених органів можуть виконуватися відповідно до закону також іншими органами, установами, організаціями, посадовими особами та громадянами, а рішення про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ виконуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів. Проте, такі органи, організації та особи не є органами примусового виконання, крім органів та посадових осіб, які виконують рішення про притягнення до кримінальної чи адміністративної відповідальності. Отже, наведені установи та органи виступають як стягувачі, держателі майна тощо, дії яких підконтрольні державному виконавцеві. Важливо акцентувати на тому, що зазначені у цій статті органи, установи, організації та особи *не є органами примусового*

виконання, крім органів та посадових осіб, які виконують рішення про притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності.

Цим Законом встановлена **обов'язковість вимог державного виконавця**. Статтею 5 цього Закону встановлено, що вимоги державного виконавця щодо виконання рішень обов'язкові для всіх органів, організацій, посадових осіб, фізичних і юридичних осіб на території України. На виконання зазначеного державному виконавцю повинні бути безоплатно надані у встановлений ним строк інформація, документи або їх копії, необхідні для здійснення його повноважень. Невиконання законних вимог державного виконавця тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Одночасно Законом України «Про виконавче провадження» (ст. 6) визначені **гарантії прав фізичних і юридичних осіб у виконавчому провадженні**. Відповідно, державний виконавець зобов'язаний використовувати надані йому права відповідно до закону і не допускати у своїй діяльності порушення прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Державний виконавець має роз'яснити особам, які беруть участь у виконавчому провадженні або залучаються до проведення виконавчих дій, їхні права згідно з вимогами цього Закону. При цьому, рішення, дії або бездіяльність державного виконавця можуть бути оскаржені особами, які беруть участь у виконавчому провадженні, в порядку, встановленому цим Законом.

Обов'язки і права державних виконавців визначені у ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження».

Так, **державний виконавець зобов'язаний** вживати передбачених цим Законом заходів примусового виконання рішень, неупереджено, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії. Державний виконавець:

здійснює заходи, необхідні для своєчасного і в повному обсязі виконання рішення, що зазначено у виконавчому документі на примусове виконання рішення, у спосіб та в порядку, встановленому виконавчим документом і цим Законом;

надає сторонам виконавчого провадження та їх представникам можливість ознайомитися з матеріалами виконавчого провадження;

розглядає заяви сторін та інших учасників виконавчого провадження і їхні клопотання;

заявляє в установленому порядку про самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Законом;

роз'яснює сторонам їхні права і обов'язки.

Державний виконавець у процесі здійснення виконавчого провадження **має право**:

1) проводити перевірку виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню відповідно до цього Закону;

2) здійснювати перевірку виконання юридичними особами всіх форм власності, фізичними особами, фізичними особами - підприємцями рішень стосовно працюючих у них боржників;

3) з метою захисту інтересів стягувача одержувати безоплатно від органів, установ, організацій, посадових осіб, сторін та учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, у тому числі конфіденційну;

4) безперешкодно входити до приміщень і сховищ, що належать боржникам або зайняті ними, проводити огляд зазначених приміщень і сховищ, у разі необхідності примусово відкривати та опечатувати такі приміщення і сховища;

5) накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку;

6) накладати арешт на кошти та інші цінності боржника, зокрема на кошти, які перебувають на рахунках і вкладах у банках, інших фінансових установах, на рахунки в цінних паперах, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей;

7) за згодою власника використовувати приміщення, у тому числі комунальної власності, для тимчасового зберігання вилученого майна, а також транспортні засоби стягувача або боржника для перевезення майна;

8) звертатися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення рішення, про видачу дубліката виконавчого документа, про встановлення чи зміну порядку і способу виконання, про відстрочку та розстрочку виконання рішення;

9) звертатися до органу (посадової особи), який видав виконавчий документ, про роз'яснення змісту документа;

10) звертатися до суду з поданням про розшук боржника – фізичної особи або дитини чи про постановлення вмотивованого рішення про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної або іншої особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, або дитина, стосовно якої складено виконавчий документ про її відібрання;

11) викликати фізичних осіб, посадових осіб з приводу виконавчих документів, що знаходяться у виконавчому провадженні, а в разі неявки боржника без поважних причин виносити постанову про його привід через органи внутрішніх справ;

12) залучати у встановленому порядку до провадження виконавчих дій понять, працівників органів внутрішніх справ, інших осіб, а також експертів, спеціалістів, а для оцінки майна – суб'єктів оціночної діяльності - суб'єктів господарювання;

13) накладати стягнення у вигляді штрафу на фізичних, юридичних та посадових осіб у випадках, передбачених законом;

14) застосовувати під час провадження виконавчих дій відеозапис, фото- і кінозйомку;

15) у процесі виконання рішень за наявності вмотивованого рішення суду про примусове проникнення до житла чи іншого володіння фізичної особи

безперешкодно входити на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень боржника – фізичної особи, особи, у якої знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, проводити в них огляд, у разі необхідності примусово відкривати їх в установленому порядку із залученням працівників органів внутрішніх справ, опечатувати такі приміщення, арештовувати, опечатувати та вилучати належне боржникові майно, яке там перебуває та на яке за законом можливо звернути стягнення;

16) вимагати від матеріально відповідальних і посадових осіб боржників - юридичних осіб або від боржників - фізичних осіб надання пояснень за фактами невиконання рішень або законних вимог державного виконавця чи іншого порушення вимог законодавства про виконавче провадження;

17) з метою профілактичного впливу повідомляти органам державної влади, громадським об'єднанням, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання або роботи особи про факти порушення нею вимог законодавства про виконавче провадження;

18) у разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, звертатися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника - фізичної особи або керівника боржника - юридичної особи за межі України - до виконання зобов'язань за рішенням;

19) у разі необхідності залучати до проведення чи організації виконавчих дій суб'єктів господарювання, у тому числі на платній основі, за рахунок авансового внеску стягувача;

20) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Законом та іншими законами.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Учасниками виконавчого провадження є державний виконавець, сторони, представники сторін, прокурор, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання; особами, які залучаються до проведення виконавчих дій є поняті, працівники органів внутрішніх справ, представники органів опіки і піклування, інших органів та установ.

Органом примусового виконання є державні виконавці районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних відділів державної виконавчої служби. На державних виконавців безпосередньо покладається здійснення примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів.

II. ОСОБИ, ЯКІ МАЮТЬ ЮРИДИЧНУ ЗАІНТЕРЕСОВАНІСТЬ У РЕЗУЛЬТАТАХ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про виконавче провадження», до цієї групи учасників виконавчого провадження відносяться *сторони, представники сторін, прокурор*.

Сторони. Сторонами у виконавчому провадженні є стягувач і боржник (ч. 1 ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження»).

Стягувачем є фізична або юридична особа, на користь чи в інтересах якої видано виконавчий документ.

Боржником є фізична або юридична особа, визначена виконавчим документом. Боржник зобов'язаний за рішенням суду вчинити певні дії (передати майно, виконати інші обов'язки, передбачені рішенням) чи утриматися від їх вчинення.

Співучасть. У виконавчому провадженні можуть брати участь кілька стягувачів. Кожний з них щодо іншої сторони має право брати участь у виконавчому провадженні самостійно або доручити участь у виконавчому провадженні одному із співучасників (ч. 4 ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження»).

Правонаступництво. У разі вибуття однієї з сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду з заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, обов'язкові у тій мірі, у якій вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив (ч. 5 ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження»).

Представництво сторін у виконавчому провадженні. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження», сторони можуть реалізовувати свої права й обов'язки у виконавчому провадженні самостійно або через представників. Особиста участь громадянина у виконавчому провадженні не позбавляє його права мати представника, за винятком випадків, коли боржник зобов'язаний відповідно до рішення виконати певні дії особисто.

Неповнолітні та особи, визнані судом недієздатними, здійснюють свої права та виконують обов'язки у виконавчому провадженні відповідно до вимог закону.

Якщо стороною виконавчого провадження є особа, визнана судом безвісно відсутньою, державний виконавець своєю постановою залучає до участі у виконавчому провадженні особу, яка є опікуном її майна.

Участь юридичних осіб у виконавчому провадженні здійснюється їх керівниками або органами, посадовими особами, які діють у межах повноважень, наданих їм законом, або через представників юридичної особи. Повноваження представника повинні бути підтверджені довіреністю, виданою і оформленою відповідно до вимог закону.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження» **не можуть бути представниками у виконавчому провадженні:**

- 1) особи, які не досягли 18-річного віку, крім випадків, передбачених законом;
- 2) особи, над якими встановлено опіку чи піклування;
- 3) судді, слідчі, прокурори, державні виконавці, крім випадків, коли вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження;
- 4) інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво.

Прокурор бере участь у виконавчому провадженні у випадку здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді та відкриття виконавчого провадження на підставі виконавчого документа за його заявою (абз. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про виконавче провадження»). З норми цієї статті витікає висновок про те, що у виконавчому провадженні законом передбачена участь прокурора на захист прав та інтересів стягувача.

Слід звернути увагу на те, що прокурор може порушити виконавче провадження в інтересах громадянина або держави, якщо він представляв їх інтереси в суді, який ухвалив рішення (п. 3 ч. 1 ст. 18).

Сторони та інші учасники виконавчого провадження мають значний обсяг **процесуальних прав**, а також мають **обов'язки**, що визначені у ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження».

Сторони (стягувач та боржник, їхні правонаступники) виконавчого провадження мають право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи у випадках, передбачених цим Законом, оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державного виконавця з питань виконавчого провадження у порядку, встановленому цим Законом, подавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у провадженні виконавчих дій, давати усні та письмові пояснення, висловлювати свої доводи та міркування з усіх питань, що виникають у ході виконавчого провадження, у тому числі під час проведення експертизи, заперечувати проти клопотань, доводів та міркувань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом.

Сторони мають право укласти мирову угоду про закінчення виконавчого провадження, яка визнається судом, оспорювати належність майна і результати його оцінки, подавати письмові заперечення проти розрахунку державного виконавця щодо розподілу коштів між стягувачами.

Сторони зобов'язані протягом трьох робочих днів письмово повідомити державного виконавця про повне чи часткове самостійне виконання рішення боржником, а також письмово повідомляти державного виконавця про виникнення обставин, що зумовлюють обов'язкове зупинення виконавчого провадження, про встановлення відстрочки або розстрочки виконання, зміну способу і порядку виконання рішення, зміну місця проживання чи перебування

(у тому числі про зміну їх реєстрації) або місцезнаходження, а боржник - фізична особа - про зміну місця роботи.

Додатково *боржник зобов'язаний*: утримуватися від вчинення дій, які унеможливають чи ускладнюють виконання рішення; надавати у строк, установлений державним виконавцем, достовірні відомості про свої доходи та майно, у тому числі про майно, яким він володіє спільно з іншими особами, про рахунки у банках чи інших фінансових установах; своєчасно з'являтися за викликом державного виконавця; письмово повідомляти державному виконавцю про майно, що перебуває в заставі або в інших осіб, а також про кошти та майно, належні боржникові від інших осіб.

Загальним для учасників виконавчого провадження є правило сумлінно користуватися усіма наданими їм правами з метою забезпечення своєчасного та в повному обсязі вчинення виконавчих дій, що визначено у ч. 7 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження».

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

До осіб, які мають юридичну заінтересованість у результатах виконавчого провадження відносяться сторони, представники сторін, прокурор. Юридична заінтересованість зазначених осіб різниться за своєю юридичною природою, а саме: матеріально- і процесуально-правовий характер юридичної заінтересованості мають сторони; процесуальний характер юридичної заінтересованості мають представники сторін; юридичною заінтересованістю у силу повноважень, наданих законом, характеризується участь прокурора.

III. ОСОБИ, ЯКІ НЕ МАЮТЬ ЮРИДИЧНОЇ ЗАІНТЕРЕСОВАНОСТІ У РЕЗУЛЬТАТАХ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Серед учасників виконавчого провадження у ст. 7 Закону України «Про виконавче провадження» названо осіб, які не мають юридичної заінтересованості щодо результатів виконавчого провадження. Такими є особи: **експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання.**

Як витікає з норми ч. 1 ст. 13 Закону України «Про виконавче провадження», *участь у виконавчому провадженні експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності - суб'єктів господарювання зумовлена необхідністю роз'яснення питань, що виникають під час здійснення виконавчого провадження і потребують спеціальних знань.*

Як **експерт** або **спеціаліст** може бути запрошена будь-яка дієздатна особа, яка має необхідні знання, кваліфікацію та досвід роботи у відповідній галузі (ч. 2 ст. 13 Закону України «Про виконавче провадження»). Експерт або спеціаліст зобов'язаний надати *письмовий висновок*, з питань, що містяться в постанові державного виконавця (ч. 3 ст. 13 цього Закону).

Суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання має надати *письмовий звіт* з питань, що містяться в постанові державного виконавця, а також надати усні рекомендації щодо дій, які виконуються за його присутності (ч. 3 ст. 13 цього Закону).

Експерт, спеціаліст і суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання мають право на *винагороду за надані ними послуги*. Розмір винагороди визначається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Винагорода та інші витрати, зумовлені проведенням експертизи, наданням висновку спеціаліста або звіту суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання належать до витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій (ч. 4 ст. 13 цього Закону).

Законом передбачено *відповідальність експерта, спеціаліста та суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання* (ч. 5 ст. 13 Закону України «Про виконавче провадження»). За відмову без поважних причин від надання висновку чи за надання висновку, що містить завідомо неправдиві відомості, експерт несе кримінальну відповідальність, про що він має бути попереджений державним виконавцем. Збитки, завдані сторонам внаслідок видачі такого висновку, підлягають відшкодуванню в порядку, встановленому законом. За недостовірну чи необ'єктивну оцінку майна суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання несе відповідальність у порядку, встановленому законом, а оцінювач - кримінальну відповідальність, про що він має бути попереджений державним виконавцем.

Участь перекладача у виконавчому провадженні врегульована нормою статті 14 Закону України «Про виконавче провадження», якою визначено, що у разі необхідності під час провадження виконавчих дій державний виконавець або сторони (їх представники) можуть запросити перекладача.

Перекладачем може бути будь-яка дієздатна особа, яка володіє мовами, знання яких є необхідним для перекладу.

Перекладач має право на *винагороду* за виконану роботу, що належить до витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій. Розмір такої винагороди визначається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Перекладач несе кримінальну *відповідальність* у разі завідомо неправильного перекладу, а також за відмову виконати обов'язки перекладача, про що попереджається державним виконавцем.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ:

Серед учасників виконавчого провадження у ст. 7 Закону України «Про виконавче провадження» є особи, які не мають юридичної заінтересованості щодо результатів виконавчого провадження. Такими є експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання.

ІV. ОСОБИ, ЯКІ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ДІЙ

Поняті у виконавчому провадженні (ст. 15 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавчі дії можуть провадитися за присутності понятих. Як *поняті* можуть бути запрошені будь-які дієздатні особи, які не мають особистої заінтересованості у провадженні виконавчих дій і не пов'язані між собою або з учасниками виконавчого провадження родинними зв'язками, підлеглистю чи підконтрольністю.

Кількість понятих під час вчинення виконавчих дій не може бути менше двох.

Присутність понятих обов'язкова під час вчинення виконавчих дій, пов'язаних:

з примусовим входженням до нежитлових приміщень і сховищ, де зберігається майно боржника, на яке звернено стягнення, або майно стягувача, яке має бути повернене йому в натурі;

до житлових будинків і квартир для забезпечення примусового виселення з них та вселення в них;

до будинків, квартир та інших приміщень, в яких перебуває дитина, яка має бути передана іншим особам відповідно до рішення суду;

під час проведення огляду, арешту, вилучення і передачі майна.

Понятий має право знати, для участі у провадженні яких виконавчих дій його запрошено, на підставі якого виконавчого документа вони провадяться, а також робити зауваження з приводу провадження виконавчих дій. Зауваження понятого підлягають занесенню до акта відповідної виконавчої дії.

Поняті мають право на компенсацію витрат, пов'язаних з виконанням обов'язків понятих. Зазначені витрати належать до витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій.

Понятий зобов'язаний засвідчити факт, зміст і результати виконавчих дій, під час провадження яких він був присутній.

Перед початком виконавчих дій *державний виконавець зобов'язаний* роз'яснити понятим їхні права і обов'язки, про що зазначається в акті.

Органи опіки і піклування беруть участь у виконавчому провадженні у двох формах: 1) можуть порушити його, якщо виконуються рішення, які ухвалені за їх заявою; 2) можуть залучатися державним виконавцем для виконання рішень про відібрання дитини (ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження», а також ст. 162, 163, 167, 170 СКУ щодо правових підстав відібрання дитини).

Працівники органів внутрішніх справ залучаються до проведення виконавчих дій при виконанні рішень судів та ухвал про зміну органів управління та посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності. Це правило є імперативним і залучення інших осіб у процесі виконання таких рішень не допускається (абз. 2 частини 2 статті 7 Закону України «Про виконавче провадження»).

До проведення виконавчих дій при виконанні судових рішень можуть залучатися також **представники інших органів та установ**. Державний виконавець у процесі здійснення виконавчого провадження має право у разі необхідності залучати до проведення чи організації виконавчих дій суб'єктів господарювання, у тому числі на платній основі, за рахунок авансового внеску стягувача (п. 19 ч. 3 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження»).

Відводи у виконавчому провадженні.

Стаття 16 Закону України «Про виконавче провадження» встановлює правила відводів у виконавчому провадженні. Особами, щодо яких може бути заявлено відвід, є *державний виконавець, експерт, спеціаліст, оцінювач, перекладач*. Зазначені особи – учасники виконавчого провадження не можуть брати участі у виконавчому провадженні і *підлягають відводу з таких підстав:*

якщо вони є близькими родичами сторін, їх представників або інших осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні;

якщо вони заінтересовані в результаті виконання рішення;

якщо є інші обставини, що викликають сумнів у їх неупередженості.

Закон визначає, що державний виконавець, експерт, спеціаліст, оцінювач, перекладач, за наявності зазначених підстав для відводу зобов'язані заявити *самовідвід*.

З тих самих підстав *відвід* таким особам може бути заявлений стягувачем, боржником або їх представниками.

Відвід має бути вмотивованим, викладеним у письмовій формі і може бути заявлений у будь-який час до закінчення виконавчого провадження.

ВИСНОВКИ З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ:

До осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій, закон відносить понятих, органи опіки та піклування, працівників органів внутрішніх справ, представників інших органів та установ. Зазначені особи не мають у виконавчому провадженні юридичної заінтересованості. Вони сприяють державному виконавцю у проведенні виконавчих дій відповідно до закону і на засадах законності.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Виконанням рішення суду та інших юрисдикційних органів завершується процес захисту суб'єктивних майнових і особистих немайнових прав громадян та юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України.

Предметом вивчення цієї лекції є коло питань, що характеризують учасників виконавчого провадження, їх процесуальні права та обов'язки.

З моменту постановлення судового рішення до часу відкриття виконавчого провадження відбувається трансформація поняття «позивач» – у «стягувач» та поняття «відповідач» – у «боржник».

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про виконавче провадження»:

учасниками виконавчого провадження є державний виконавець, сторони, представники сторін, прокурор, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання;

особами, які залучаються до проведення виконавчих дій у порядку, встановленому цим Законом, є поняті, працівники органів внутрішніх справ, представники органів опіки і піклування, інших органів та установ.

Всіх учасників виконавчого провадження за їх процесуальним становищем можна розділити на три групи:

- 1) орган примусового виконання (*державний виконавець*);
- 2) особи, які мають юридичну заінтересованість у результатах виконавчого провадження (*сторони, представники сторін, прокурор*);
- 3) особи, які не мають юридичної заінтересованості у результатах виконавчого провадження (*експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання*).

Виконанням судових рішень та рішень інших органів завершується процес захисту суб'єктивних майнових і особистих немайнових прав фізичних та юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України. У виконавчому провадженні кожний учасник наділений процесуальними правами та обов'язками відповідно до закону.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ:

1. Вивчаючи дану тему, **студенти повинні навчитися:**

характеризувати виконавче провадження, повноваження державного виконавця, права та обов'язки осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні, зміст процедурних питань; формування вмінь щодо підготовки процесуальних документів.

2. Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. Учасники виконавчого провадження, їх права й обов'язки.
2. Права та обов'язки державного виконавця у виконавчому провадженні.
3. Особи, які беруть участь у виконавчому провадженні. Їх права та обов'язки.
4. Сторони виконавчого провадження, їх права й обов'язки.
5. Права та обов'язки стягувача у виконавчому провадженні.
6. Права та обов'язки боржника у виконавчому провадженні.
7. Прокурор як учасник виконавчого провадження.
8. Орган опіки та піклування як учасник виконавчого провадження.

ТЕМА № 3: ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

(2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Виконавчі документи. Виконавчий лист. Вимоги до виконавчих документів.
2. Строки пред'явлення виконавчих документів до виконання.
3. Порядок та умови здійснення виконавчого провадження. Підстави відкладення, зупинення і закінчення виконавчого провадження.
4. Поняття та види витрат у виконавчому провадженні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості ВРУ. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18 березня 2004 р. // ВВР. – 2004. - № 40-41, 42. – Ст. 492.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р № 1798-XII // ВВР. – 1992. - № 6. - Ст. 56.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // ВВР. – 2005. - № 35-36, № 37. - Ст.446.
5. Про виконавче провадження. Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV // ВВР. - 1999. - № 24. – Ст. 207 (із змінами).
6. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 № 512/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27 (17.04.2012). – ст. 1018 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>).
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням акціонерної компанії „Харківобленерго“ щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону України „Про виконавче провадження“: Конституційний Суд; Рішення від 26.06.2013 № 5-рп/2013 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-13>
8. Виконавче провадження: хрестоматія (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство») для студентів факультету № 4 / уклад.: В. В. Комаров, Д.М. Сібільов, С. О. Кравцов, О. І. Попов. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 730 с.
9. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В.В.Баранкова та ін. ; ред. В. В. Комаров ; рец.: В. С. Зеленецький, О. І. Процевський ; Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". - Харків : Право, 2011 (Харків). - 1352 с.
10. Литовченко Л. А. Цивільний процес: навчальний посібник. –

Дніпропетровськ: «Адверта», 2013. – 482 с.

11. Луспенік Д.Д. Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних документів за новим ЦПК України). – Х.: Харків юридичний, 2005.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Мета лекції «Загальні правила виконавчого провадження» полягає у формуванні знань про загальні правила виконавчого провадження, про процесуальний порядок вчинення виконавчих дій, стадії провадження щодо примусового виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів.

ВСТУП

Предметом вивчення цієї лекції «Загальні правила виконавчого провадження» є коло питань, що характеризують звернення судового рішення до виконання, виконавчі документи, процесуальні строки пред'явлення документів до примусового виконання, стадії виконавчого провадження.

Метою цієї лекції є : надання студентам необхідних теоретичних та практичних знань щодо основних положень правового регулювання виконання рішень суду, правильному орієнтуванні студентів в чинному законодавстві з питань виконання рішень суду, виконавчого провадження та діяльності органів державної виконавчої служби.

Зв'язок лекції з попередніми темами. Лекція з теми «Загальні правила виконавчого провадження» пов'язана передусім із наступними темами лекційного курсу, адже розглядувані нами суб'єкти є елементами складу (суб'єктами) виконавчих правовідносин, а правове регулювання їх статусу відображає особливості методу виконавчого провадження. Значний зв'язок є і з темами, що характеризують правове становище окремих суб'єктів виконавчого провадження.

Зв'язок лекції з іншими навчальними дисциплінами:

1) із загальною теорією держави і права. «Загальні правила виконавчого провадження» є однією із центральних категорій теорії права, вчення про правовідносини, механізм правового регулювання;

2) із конституційним правом. Основи правового статусу розглядуваних нами суб'єктів базуються на положеннях конституційного права;

3) із цивільним правом, оскільки воно забезпечує загальне правове регулювання статусу юридичних осіб приватного права, фізичних осіб.

I. ВИКОНАВЧІ ДОКУМЕНТИ. ВИКОНАВЧИЙ ЛИСТ. ВИМОГИ ДО ВИКОНАВЧИХ ДОКУМЕНТІВ.

Підставами виконання є зазначені в законі акти юрисдикційних органів, якими підтверджуються суб'єктивні права та обов'язки сторін і засоби захисту та відновлення порушених прав. При цьому акти, які не потребують для їх реалізації примусових заходів (наприклад, рішення суду за позовами про визнання), не слід розглядати як підстави виконання. Підставами виконання є акти не тільки судових, а й інших органів, якщо законом передбачена можливість примусового виконання такого роду актів державним виконавцем.

Перелік виконавчих документів за рішеннями, що підлягають виконанню державною виконавчою службою, містить ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження».

Так, відповідно до цього Закону підлягають виконанню державною виконавчою службою такі виконавчі документи:

1) виконавчі листи, що видаються судами, і накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду та рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті і Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті;

2) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

3) судові накази;

4) виконавчі написи нотаріусів;

5) посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій;

6) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

7) постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу;

8) рішення інших органів державної влади, якщо їх виконання за законом покладено на державну виконавчу службу;

9) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" (3477-15).

Питання, пов'язані із зверненням судового рішення до виконання, вирішує місцевий суд, який розглянув справу.

Відповідно до ст. 368 ЦПК за кожним рішенням, яке набрало законної сили або допущене до негайного виконання, за заявою особи, на користь якої воно ухвалене, видається один виконавчий лист. Підставою для виконання є також ухвали про забезпечення позову, визнання мирової угоди. Судовий наказ також має силу виконавчого документа.

Якщо на підставі ухваленого рішення належить передати майно, що перебуває в кількох місцях, або якщо рішення ухвалено на користь кількох позивачів чи проти кількох відповідачів, суд має право за заявою стягувачів видати кілька виконавчих листів, точно зазначивши, яку частину рішення треба виконати за кожним виконавчим листом (ч. 2 ст. 268 ЦПК). Виконавчі документи про стягнення судового збору надсилаються судом до місцевих органів державної податкової служби, які у подальшому виступають стягувачами (ч. 3 ст. 368 ЦПК).

Виконавчий лист, який видається судом на підставі рішення, що набрало законної сили, за формою має відповідати вимогам закону. Так, у ньому зазначається: назва документа, дата видачі та найменування органу, посадової особи, що видали виконавчий документ; дата й номер рішення, за яким видано виконавчий лист; найменування стягувача й боржника, їх адреси, дата й місце народження боржника та його місце роботи (для фізичних осіб), номери рахунків у кредитних установах (для юридичних осіб); резолютивна частина рішення; дата набрання рішенням чинності; строк пред'явлення виконавчого документа до виконання (ст. 19 Закону). Виконавчий документ має бути підписаний уповноваженою особою і скріплений печаткою.

У кожному виконавчому листі обов'язково зазначається загальна сума стягнення і перелічуються всі боржники із зазначенням їх солідарної відповідальності.

Якщо рішенням задоволені різні вимоги, то за кожною з них видається окремий виконавчий лист, наприклад, один лист про передачу грошей кредиторі і другий – про стягнення судових витрат в дохід держави. Відповідно до ч. 3 ст. 368 ЦПК виконавчі документи про стягнення судового збору надсилаються судом до місцевих органів державної податкової служби, які у подальшому виступають стягувачами.

До виконавчих документів Закон «Про виконавче провадження» висуває конкретні вимоги, яким вони мають відповідати. Так, відповідно до ч. 1 ст. 369 ЦПК і ст. 18 цього Закону, **у виконавчому листі повинні бути зазначені:**

- 1) назва і дата видачі документа, найменування органу, прізвище та ініціали посадової особи, що його видали;
- 2) дата прийняття і номер рішення, згідно з яким видано документ;
- 3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, власне ім'я та по батькові за наявності) (для фізичних осіб) стягувача і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код суб'єкта господарської діяльності стягувача та боржника за наявності (для юридичних осіб), індивідуальний ідентифікаційний номер стягувача та боржника за наявності (для фізичних осіб - платників податків), а також інші дані, якщо вони відомі суду чи іншому органу, що видав виконавчий документ, які ідентифікують стягувача та боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню, зокрема, дата народження боржника та його місце роботи (для фізичних осіб), місцезнаходження майна боржника, рахунки стягувача та боржника тощо;

- 4) резолютивна частина рішення;
- 5) дата набрання законної (юридичної) сили рішенням;
- 6) строк пред'явлення виконавчого документа до виконання.

У разі якщо рішення ухвалено на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, а також якщо належить передати майно, що перебуває в кількох місцях, у виконавчому документі зазначаються один боржник та один стягувач, а також визначається, в якій частині необхідно виконати таке рішення, або зазначається, що обов'язок чи право стягнення є солідарним (ч. 2 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»).

Виконавчий документ повинен бути підписаний уповноваженою посадовою особою із зазначенням її прізвища та ініціалів і скріплений печаткою. Скріплення виконавчого документа гербовою печаткою є обов'язковим у разі, якщо орган (посадова особа), який видав виконавчий документ, за законом зобов'язаний мати печатку із зображенням Державного Герба України (ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»). Виконавчі листи, що видані судом, підписуються суддею і скріплюються гербовою печаткою.

Самостійним різновидом виконавчого документа є судовий наказ (п. 3 ч. 2 ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження»). Слід пам'ятати, що судовий наказ, перш за все, є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених ст. 96 ЦПК. Після набрання судовим наказом законної сили суд видає його стягувачеві для пред'явлення до виконання (ч. 1 ст. 106 ЦПК). За правилами ч. 2 ст. 103 ЦПК судовий наказ має відповідати вимогам до виконавчого документа, що встановлені ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження» та обов'язково містити положення про дату видачі судового наказу стягувачеві, дату набрання судовим наказом законної сили та строк пред'явлення судового наказу до виконання. Зазначені відомості вносяться до судового наказу у день його видачі стягувачеві для пред'явлення до виконання.

Виконавчий лист реєструється в суді, про що одночасно робиться відмітка в самому листі, і видається стягувачеві чи іншій уповноваженій особі під розписку на зворотній стороні судового рішення.

Виконавчий лист може бути пред'явлений до примусового виконання до органу державної виконавчої служби протягом одного року, якщо інше не встановлено законом (п. 2 ч. 1 ст. 22 Закону України «Про виконавче провадження»).

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Виконавчий лист – це письмовий документ встановленої форми і змісту, який видається судом загальної юрисдикції і зобов'язує боржника точно і своєчасно виконати рішення суду чи сприяти державному виконанню судового рішення. Порядок видачі виконавчого листа, дубліката виконавчого листа,

поновлення строку на пред'явлення виконавчого листа до ДВС встановлений у ЦПК, Законі України «Про виконавче провадження».

II. СТРОКИ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ВИКОНАННЯ

Строки давності у стадії виконання судових рішень — це встановлені законом строки, протягом яких судові рішення або рішення несудових органів може бути пред'явлено для примусового виконання.

Виконавчі листи та інші судові документи можуть бути пред'явлені до виконання протягом одного року, посвідчення комісій у трудових спорах - протягом трьох місяців. Рішення про стягнення періодичних платежів (у справах про стягнення аліментів, про відшкодування шкоди в разі ушкодження здоров'я тощо) можуть бути пред'явлені для виконання протягом усього періоду, на який присуджені платежі. Строки пред'явлення виконавчих документів до виконання встановлюються для кожного платежу окремо (ст. 22 Закону "Про виконавче провадження").

Зазначені строки обчислюються: для виконання рішень судів і вироків судів у частині майнових стягнень - з наступного дня після набрання рішенням законної сили чи закінчення строку, встановленого в разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення, а у випадках, коли рішення підлягає негайному виконанню, - з наступного дня після його постановлення; для виконання рішень господарських судів — з наступного дня після набрання рішенням законної сили.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Строки давності у стадії виконання судових рішень — це встановлені законом строки, протягом яких судові рішення або рішення несудових органів може бути пред'явлено для примусового виконання.

III. ПОРЯДОК ТА УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ. ПІДСТАВИ ВІДКЛАДЕННЯ, ЗУПИНЕННЯ І ЗАКІНЧЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

Виконавче провадження *відкривається на підставі* виконавчого документа: на диспозитивній основі за заявою стягувача або представника про примусове виконання рішення; за заявою прокурора у випадках представництва інтересів громадянина або держави в суді; в інших передбачених законом випадках (ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження»).

До *заяви*, її форми і змісту, яка подається на примусове виконання рішення, закон не висуває ніяких вимог. Разом з тим, враховуючи специфіку виконавчого провадження, така заява має бути письмовою, а за змістом містити в собі: назву органу державної виконавчої служби, до якого подається заява;

назву особи, яка подає заяву, зміст заявленого клопотання; підпис особи, яка подає заяву, із зазначенням дати її подання. Всі інші відомості, необхідні для вчинення виконання дій, містяться у відповідному виконавчому документі, який обов'язково додається до заяви і разом з нею подається до органу державної виконавчої служби.

Відкриття виконавчого провадження є першою стадією в системі процесуальних дій державного виконавця, інших суб'єктів цього провадження, спрямованих на досягнення певної процесуальної мети.

Згідно зі ст. 20 Закону “Про виконавче провадження” передбачається, що виконавчі дії проводяться державним виконавцем за місцем проживання, роботи боржника – фізичної особи (за місцезнаходженням постійно діючого керівного органу боржника – юридичної особи) або за місцезнаходженням його майна. Якщо йдеться про зобов'язання боржника вчинити певні дії – то за місцем здійснення цих дій. Право вибору місця виконання між кількома відділами державної виконавчої служби, які можуть вчиняти виконавчі дії по виконанню рішення на території, на яку поширюються їх функції, належить стягувачу.

Державний виконавець має право вчиняти виконавчі дії на території, на яку не поширюються його функції, тільки тоді, коли зволікання вчинення виконавчих дій створює загрозу невиконання рішення. У такому випадку виконавець складає відповідний акт і звертається до начальника відповідного відділу державної виконавчої служби, якому підпорядковується, з відповідною запискою стосовно порушення перед начальником управління юстиції обласного рівня питання про надання дозволу на проведення виконавчих дій на території, на яку не поширюються функції відділу державної виконавчої служби. Начальник останнього відділу після проведення відповідної перевірки, не пізніше наступного дня з часу одержання доповідної записки, звертається з поданням до начальника Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в АРК, начальників обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції про надання дозволу на проведення виконавчих дій на території, на яку не поширюються функції відділу державної виконавчої служби. До подання додаються копії документів, що підтверджують потребу провадження таких виконавчих дій. При задоволенні подання вказані вище особи видають наказ, яким надають відділу державної виконавчої служби право вчиняти виконавчі дії на території району в межах АРК, областей, міст Києва та Севастополя.

Якщо строк пред'явлення для примусового виконання пропущений, то державний виконавець відмовляє у прийнятті виконавчого документа, про що виносить відповідну постанову протягом трьох днів з дня надходження документів. Копія постанови надсилається або вручається стягувачу, боржнику та органу, який видав виконавчий документ.

Якщо виконавчий документ відповідає вказаним вимогам, входить до переліку, передбаченому ст. 3, і не закінчився строк пред'явлення його виконання, державний виконавець зобов'язаний прийняти його до виконання. У

триденний строк з дня надходження виконавчого документа, державний виконавець виносить *постанову про відкриття виконавчого провадження*, в якій встановлює *строк для добровільного виконання рішення*. Цей строк не може перевищувати семи днів, а стосовно рішень про примусове виселення – 15 днів.

У разі повного добровільного виконання рішення боржником у встановлений для добровільного виконання строк державний виконавець складає про це акт, який є підставою для закінчення виконавчого провадження (ст. 30 Закону “Про виконавче провадження”).

Виконавчий документ, виданий *на підставі рішення, яким надана відстрочка виконання*, приймається державним виконавцем до виконання після закінчення терміну відстрочки в межах строку, встановленого для пред’явлення цього виконавчого документа.

Сторони можуть оскаржити постанову про відкриття виконавчого провадження протягом 10 днів до начальника відповідного відділу державної виконавчої служби або до відповідного суду.

Після того як державний виконавець прийняв виконавчий документ до свого провадження, він повинен, відповідно до ст. 25 Закону, провести виконавчі дії по виконанню рішення протягом *шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження*, а по виконанню рішення *немайнового характеру – у двомісячний строк*. Строки здійснення виконавчого провадження не поширюються на час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження та на період реалізації арештованого майна боржника.

Якщо рішення підлягає негайному виконанню, то державний виконавець відкриває виконавче провадження не пізніше наступного дня після одержання виконавчого документа, і проводить відповідні виконавчі дії.

За виконавчим документом про конфіскацію майна, стягнення періодичних платежів, забезпечення позовних вимог державний виконавець розпочинає вчиняти виконавчі дії не пізніше ніж у 5-денний строк з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження.

У ст. 26 Закону зазначено *випадки, коли державний виконавець відмовляє у відкритті виконавчого провадження*. Це відбувається у разі:

1) пропуску встановленого строку пред’явлення документів до виконання;

2) неподання виконавчого документа про виконання рішення, зазначеного у ст. 3 Закону (наприклад, подання судового рішення без виконавчого листа або наказу у випадках, коли передбачена їх видача);

3) якщо рішення, на підставі якого видано виконавчий документ, не набрало законної сили, крім випадків, коли воно у встановленому законом порядку допущено до негайного виконання;

4) пред’явлення виконавчого документа до відділу державної виконавчої служби не за місцем або підвідомчістю виконання рішення;

5) якщо не закінчилася відстрочка виконання рішення, надана судом, яким ухвалено рішення;

6) у разі невідповідності виконавчого документа вимогам, передбаченим статтею 19 цього Закону;

7) наявності інших обставин, передбачених законом, які виключають здійснення виконавчого провадження.

Про відмову у відкритті виконавчого провадження державний виконавець виносить постанову, яка затверджується начальником відповідного відділу державної виконавчої служби і яку не пізніше наступного дня надсилає заявникові. Ця постанова може бути оскаржена заявником начальнику відповідного відділу державної виконавчої служби або до суду в 10-денний строк з моменту її одержання.

Виконання може провадитися у робочі дні з шести до двадцяти двох годин. Конкретний час здійснення виконавчих дій визначається державним виконавцем. Проведення виконавчих дій у неробочі та святкові дні, встановлені законодавством, допускається лише у випадках, коли зволікання неможливе або у разі коли вони не можуть бути здійснені в інші дні з вини боржника. Проведення виконавчих дій у нічний час допускається з дозволу начальника відповідного органу державної виконавчої служби і лише у випадках, коли невиконання рішення створює загрозу життю чи здоров'ю громадян. Проведення виконавчих дій у неробочі та святкові дні або у нічний час здійснюється на підставі постанови державного виконавця, затвердженої начальником відповідного органу державної виконавчої служби, якому він безпосередньо підпорядкований.

У процесі виконання іноді виникають **обставини, що перешкоджають здійсненню таких дій, викликають ускладнення виконання рішення або роблять його неможливим**. Такі ускладнення можливі у формі відстрочки, розстрочки, зміни порядку і способу виконання рішення, відкладення провадження виконавчих дій, зупинення виконавчого провадження, повернення виконавчих документів стягувачеві та закінчення виконавчого провадження.

Відстрочка та розстрочка виконання застосовуються на захист інтересів боржника. **Зміна способу та порядку виконання** можуть задовольняти і стягувача, особливо в тих випадках, коли реалізація юрисдикційного акту знаходиться під загрозою або виявляється неможливою.

Підставою для відстрочки, розстрочки, зміни способу та порядку виконання рішення можуть бути конкретні обставини, пов'язані з неможливістю виконання сторонами рішення у строк або встановленим судом способом.

Під **зміню способу і порядку виконання рішення** слід розуміти передбачення судом нових заходів для реалізації рішення в разі неможливості його виконання у порядку і способом, раніше встановленими. Зміна способу виконання рішення можлива шляхом видозмінення зазначеної у рішенні форми виконання: майнової на грошову і, навпаки, грошової на майнову, тобто у двох

випадках: за відсутності у боржника присудженого позивачеві майна в натурі або грошових коштів, достатніх для покриття заборгованості.

За відсутності у відповідача присудженого позивачеві майна в натурі, засвідченої державним виконавцем, суд може **змінити спосіб виконання рішення і постановити про стягнення вартості цього майна**. Але якщо виконується постановлене судом факультативне рішення, то для стягнення замість майна його вартості достатньо лише акту державного виконавця про неможливість стягнення майна в натурі, оскільки воля суду вже висловлена в його рішенні.

За наявності обставин, що перешкоджають провадженню виконавчих дій, державний виконавець може **відкласти виконавчі дії за заявою стягувача або за заявою боржника, або з власної ініціативи на строк до десяти днів** (ст. 32 Закону “Про виконавче провадження”). Про відкладення провадження виконавчих дій державний виконавець виносить відповідну постанову, про що повідомляє сторони, суд або інший орган, який видав виконавчий документ.

Постанова про відкладення провадження виконавчих дій може бути оскаржена начальнику відповідного органу державної виконавчої служби або до суду у трьохденний строк.

Зупинення виконавчого провадження — перерва у здійсненні виконавчої діяльності на невизначений строк, який настає за наявності обставин, точно зазначених у законі (статті 37, 38 Закону). Закон передбачає **обов'язкове та факультативне зупинення виконання** залежно від обставин, що його зумовили.

Законодавство встановлює **чотири види заходів примусового виконання**:

- 1) звернення стягнення на майно боржника;
- 2) звернення стягнення на заробітну плату (заробіток), доходи, пенсію, стипендію боржника;
- 3) вилучення у боржника і передача стягувачеві певних предметів, зазначених у рішенні;
- 4) інші заходи, передбачені рішенням, наприклад, вчинення певних дій, не пов'язаних із передачею майна або коштів: ремонт чи переобладнання приміщень, передача дитини на виховання тощо.

Відповідно до ст. 49 Закону “Про виконавче провадження” встановлені **підстави закінчення виконавчого провадження** у випадках:

- 1) визнання судом відмови стягувача від примусового виконання рішення суду;
- 2) визнання судом мирової угоди між стягувачем і боржником у процесі виконання;
- 3) смерті або оголошення померлим стягувача чи боржника, визнання безвісно відсутнім боржника або стягувача, ліквідації юридичної особи - сторони виконавчого провадження, якщо виконання їх обов'язків чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва;

4) скасування рішення суду або іншого органу (посадової особи), на підставі якого виданий виконавчий документ, або визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;

5) письмової відмови стягувача від одержання предметів, вилучених у боржника під час виконання рішення про передачу їх стягувачу, або знищення речі, що має бути передана стягувачу в натурі;

6) закінчення строку, передбаченого законом для відповідного виду стягнення;

7) визнання боржника банкрутом;

8) фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом;

9) повернення виконавчого документа без виконання на вимогу суду або іншого органу (посадової особи), який видав виконавчий документ;

10) направлення виконавчого документа за належністю до іншого відділу державної виконавчої служби;

11) повернення виконавчого документа до суду чи іншого органу (посадової особи), який його видав, у випадку, передбаченому частиною третьою статті 75 цього Закону;

12) якщо рішення фактично виконано під час виконання рішення Європейського суду з прав людини;

13) непред'явлення виконавчого документа за відновленим виконавчим провадженням у строки, визначені статтею 51 цього Закону;

14) списання згідно із Законом України "Про деякі питання заборгованості за спожитий природний газ та електричну енергію" заборгованості, встановленої рішенням суду, яке підлягало виконанню на підставі виконавчого документа.

Про закінчення виконавчого провадження державний виконавець виносить постанову, яка затверджується начальником відповідного відділу державної виконавчої служби. Копія постанови у 3-денний строк надсилається сторонам та суду або іншому органу (посадовій особі), які видали виконавчий документ. Постанова про закінчення виконавчого провадження може бути оскаржена сторонами до начальника відповідного відділу державної виконавчої служби або до суду у 10-денний строк.

Наслідки завершення виконавчого провадження (ст. 50). У разі закінчення виконавчого провадження (крім направлення виконавчого документа за належністю іншому органу державної виконавчої служби, офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, закінчення виконавчого провадження за рішенням суду, винесеним у порядку забезпечення позову чи вжиття запобіжних заходів, а також крім випадків нестягнення виконавчого збору або витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій), повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав, арешт, накладений на майно боржника, знімається, скасовуються інші вжиті державним виконавцем заходи примусового виконання рішення, а також

проводяться інші дії, необхідні у зв'язку із завершенням виконавчого провадження.

Завершене виконавче провадження не може бути розпочате знову, крім випадків, передбачених цим Законом.

У разі якщо у виконавчому провадженні державним виконавцем накладено арешт на майно боржника, у постанові про закінчення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав, державний виконавець зазначає про зняття арешту, накладеного на майно боржника.

За заявою боржника державний виконавець видає йому додаткові копії вищезазначеної постанови для їх пред'явлення до органів, що здійснюють реєстрацію майна або ведуть реєстр заборони на його відчуження, для зняття арешту, накладеного на майно.

У разі закінчення виконавчого провадження внаслідок офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури виконавчі документи можуть бути повторно пред'явлені до виконання у визначені статтею 22 цього Закону строки, якщо у зв'язку із припиненням провадження у справі про банкрутство вимоги, підтверджені такими документами, не були задоволені повністю або частково та не вважаються погашеними (списаними, прощеними) відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

Відновлення виконавчого провадження (ст. 51). У разі якщо постанова державного виконавця про закінчення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа стягувачу визнана судом незаконною чи скасована начальником відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або керівником відповідного органу державної виконавчої служби або якщо до державного виконавця надійшло рішення суду про скасування заходів до забезпечення позову, а також у разі повернення виконавчого документа з іншого відділу державної виконавчої служби, виконавче провадження підлягає відновленню протягом трьох робочих днів з дня надходження рішення суду, виконавчого документа чи постанови керівника відповідного органу державної виконавчої служби.

За наявності обставин, коли у разі подальшого перешкоджання боржником проживанню (перебуванню) стягувача у приміщенні, в яке його вселено, стягувач має право звернутися до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження. У такому разі державний виконавець має право повторно здійснити примусове вселення стягувача та накласти на боржника штраф у подвійному розмірі відповідно до статті 89 цього Закону. Виконавче провадження підлягає відновленню у триденний строк з дня надходження до державного виконавця відповідної заяви стягувача.

Про відновлення виконавчого провадження державний виконавець вносить постанову, копії якої не пізніше наступного дня надсилаються до

суду, який визнав незаконною постанову державного виконавця, сторонам, а також органу (посадовій особі), який видав виконавчий документ.

У разі відновлення виконавчого провадження стягувач, суд або орган (посадова особа), якому повернуто виконавчий документ, зобов'язаний у тримісячний строк з дня надходження відповідної постанови пред'явити його до виконання.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ:

Порядок виконавчого провадження визначені Законом України «Про виконавче провадження». Усі дії учасників виконавчого провадження є процесуальними і вчинюються у межах процесуальної форми, визначеної законом.

ІV. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ВИТРАТ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Витратами виконавчого провадження є витрати органів державної виконавчої служби, пов'язані з організацією та проведенням виконавчих дій щодо забезпечення примусового виконання рішень. Ці витрати здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів виконавчого провадження, які використовуються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Кошти виконавчого провадження складаються з:

- авансового внеску стягувача на організацію та проведення виконавчих дій;
- стягнутих з боржника витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій;
- інших надходжень, що не суперечать законодавству.

До *витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій*, належать кошти, за рахунок яких здійснено оплату:

- 1) перевезення, зберігання і реалізації майна боржника;
- 2) послуг експертів, суб'єктів оціночної діяльності - суб'єктів господарювання та інших осіб, залучених у встановленому законом порядку до провадження виконавчих дій;
- 3) поштового переказу стягувачу стягнених аліментних сум;
- 4) проведення розшуку боржника, його майна або розшуку дитини;
- 5) розміщення оголошення в засобах масової інформації;
- 6) виготовлення та пересилання документів виконавчого провадження, ведення Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень;
- 7) інших витрат, необхідних для забезпечення належної організації виконання рішень органами державної виконавчої служби.

Про стягнення з боржника витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, державний виконавець виносить постанову, яка

затверджується начальником відповідного відділу державної виконавчої служби. Зазначена постанова надсилається сторонам не пізніше наступного робочого дня після її винесення і може бути оскаржена ними до суду у десятиденний строк.

Розподіл стягнутих з боржника грошових сум. Розподіл стягнутих державним виконавцем з боржника за виконавчим провадженням грошових сум (у тому числі одержаної від реалізації майна боржника) здійснюється у такому порядку:

1) у першу чергу повертається авансовий внесок сторін та інших осіб на організацію та проведення виконавчих дій;

2) у другу чергу компенсуються витрати державної виконавчої служби, пов'язані з організацією та проведенням виконавчих дій, не покриті авансовим внеском сторін та інших осіб;

3) у третю чергу задовольняються вимоги стягувача та стягується виконавчий збір у розмірі 10 відсотків фактично стягнутої суми;

4) у четверту чергу стягуються штрафи, накладені державним виконавцем відповідно до вимог цього Закону.

Розподіл грошових сум у зазначеній черговості здійснюється по мірі їх стягнення. Сума, що залишилася після сплати штрафів, повертається боржнику.

Черговість задоволення вимог стягувачів у разі недостатності стягнутої суми для задоволення всіх вимог стягувачів.

У разі якщо сума, стягнута з боржника, недостатня для задоволення всіх вимог за виконавчими документами, вона розподіляється державним виконавцем між стягувачами в порядку черговості, встановленому статтею 44 Закону:

1) у першу чергу задовольняються забезпечені заставою вимоги щодо стягнення з вартості заставленого майна;

2) у другу чергу задовольняються вимоги щодо стягнення аліментів, відшкодування збитків та шкоди, завданих внаслідок кримінального або адміністративного правопорушення, каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, а також у зв'язку з втратою годувальника;

3) у третю чергу задовольняються вимоги працівників, пов'язані з трудовими правовідносинами та зобов'язання за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

4) у четверту чергу задовольняються вимоги стягувачів за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, вимоги щодо збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

5) у п'яту чергу задовольняються вимоги щодо податків та інших платежів до бюджету, вимоги органів страхування з обов'язкового страхування (крім вимог щодо збору на обов'язкове державне пенсійне страхування);

6) у шосту чергу задовольняються всі інші вимоги.

Вимоги стягувачів кожної наступної черги задовольняються після задоволення в повному обсязі вимог стягувачів попередньої черги. У разі якщо

стягнута сума недостатня для задоволення в повному обсязі усіх вимог однієї черги, вимоги задовольняються пропорційно до належної кожному стягувачу суми. Вимоги стягувачів щодо виплати заборгованості із заробітної плати задовольняються в порядку надходження виконавчих документів. Стягнута з боржника сума розподіляється між стягувачами згідно з виконавчими документами, за якими відкрито виконавчі провадження на день зарахування стягнутої суми на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби.

ВИСНОВКИ З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ:

Питання витрат у виконавчому провадженні, порядку їх стягнення та розподілу урегульоване відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» та Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Таким чином, виконання завдань виконавчого провадження залежить, у першу чергу, від провадження виконавчих дій у повній відповідності до чинного законодавства. Досягнення такої мети забезпечується урегульованістю процедури здійснення виконавчих дій учасниками виконавчого провадження відповідно до процесуальної форми, регламентованої законодавством про виконавче провадження.

Зупинення виконавчого провадження – перерва у здійсненні виконавчої діяльності на невизначений строк, який настає за наявності обставин, точно зазначених у законі (статті 37, 38 Закону). Закон передбачає обов'язкове та факультативне зупинення виконання залежно від обставин, що його зумовили.

Законодавство встановлює чотири види заходів примусового виконання:

- 1) звернення стягнення на майно боржника;
- 2) звернення стягнення на заробітну плату (заробіток), доходи, пенсію, стипендію боржника;
- 3) вилучення у боржника і передача стягувачеві певних предметів, зазначених у рішенні;
- 4) інші заходи, передбачені рішенням, наприклад, вчинення певних дій, не пов'язаних із передачею майна або коштів: ремонт чи переобладнання приміщень, передача дитини на виховання тощо.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ:

1. Вивчаючи дану тему, **студенти повинні навчитися:**
характеризувати виконавче провадження, зміст процедурних питань; формування вмінь щодо підготовки процесуальних документів.

2. Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. Судові рішення, які звертаються до примусового виконання.

2. Форма і зміст виконавчого листа.
3. Випадки, коли суд видає дублікат виконавчого листа.
4. Стадії виконавчого провадження.
5. Строки пред'явлення виконавчих документів до виконання.
6. Переривання строку давності пред'явлення виконавчого документа до виконання.
7. Встановлення державним виконавцем строку для добровільного виконання рішення.
8. Підстави відмови у відкритті виконавчого провадження.
9. Підстави відкладення провадження виконавчих дій.
10. Підстави зупинення і закінчення виконавчого провадження.

ТЕМА № 4: РОЛЬ СУДУ У СТАДІЇ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ**(4 години)****ПЛАН ЛЕКЦІЇ:**

1. Повноваження суду у процесі виконання судового рішення: загальна характеристика.
 - 1.1. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання. Видача дубліката виконавчого листа.
 - 1.2. Виправлення помилки у виконавчому листі; роз'яснення рішення суду.
 - 1.3. Відстрочка, розстрочка виконання, зміна, встановлення способу і порядку виконання рішення.
 - 1.4. Визнання мирової угоди та відмова від примусового виконання рішення.
 - 1.5. Оголошення розшуку боржника або дитини, примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи.
 - 1.6. Звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках.
 - 1.7. Заміна сторони виконавчого провадження.
2. Судовий контроль за виконанням судових рішень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості ВРУ. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18 березня 2004 р. // ВВР. – 2004. - № 40-41, 42. – Ст. 492.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р № 1798-XII // ВВР. – 1992. - № 6. - Ст. 56.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // ВВР. – 2005. - № 35-36, № 37. - Ст.446.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // ВВР. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
7. Про виконавче провадження. Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIU // ВВР. - 1999. - № 24. – Ст. 207 (із змінами).
8. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 № 512/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27 (17.04.2012). – ст. 1018 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>).

9. Інструкція про виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за кордоном, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 29 грудня 2006 р. № 121/5 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 1 (19.01.2007). – ст. 57 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1390-06>).
10. Про затвердження Порядку розшуку боржника - фізичної особи. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 серпня 2008 р. № 408 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1078-08>
11. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-03>
12. Виконавче провадження: хрестоматія (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство») для студентів факультету № 4 / уклад.: В. В. Комаров, Д.М. Сібільов, С. О. Кравцов, О. І. Попов. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 730 с.
13. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В.В.Баранкова та ін. ; ред. В. В. Комаров ; рец.: В. С. Зеленецький, О. І. Процевський ; Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". - Харків : Право, 2011 (Харків). - 1352 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Мета лекції «Роль суду у стадії виконання судових рішень» полягає у формуванні знань про примусове виконання рішень суду, про виконавче провадження як завершальну стадію цивільного судочинства, про повноваження суду у процесі виконання судових рішень.

ВСТУП

Цією лекцією з теми «Роль суду у стадії виконання судових рішень» ми продовжуємо вивчення низки тем курсу, присвячених питанням суб'єктів виконавчих правовідносин.

Метою цієї лекції є : надання студентам необхідних теоретичних та практичних знань щодо основних положень правового регулювання виконання рішень суду, правильного орієнтуванні студентів в чинному законодавстві з питань виконання рішень суду, виконавчого провадження та діяльності органів державної виконавчої служби.

Зв'язок лекції з попередніми темами. Лекція з теми «Роль суду у стадії виконання судових рішень» пов'язана передусім із наступними темами лекційного курсу, адже розкриваються основні положення правового

регулювання виконання рішень суду та інших визначених законом юрисдикційних органів, у тому числі в примусовому порядку.

Зв'язок лекції з іншими навчальними дисциплінами:

1) із загальною теорією держави і права. «Роль суду у стадії виконання судових рішень» є однією із центральних категорій теорії права, вчення про правовідносини, механізм правового регулювання;

2) із конституційним правом. Основи правового статусу розглядуваних нами суб'єктів базуються на положеннях конституційного права;

3) із цивільним правом, оскільки воно забезпечує загальне правове регулювання статусу юридичних осіб приватного права, фізичних осіб.

І. ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Окремі питання, пов'язані з примусовим виконанням судових рішень, розглядаються в порядку цивільного судочинства, зокрема про:

- виправлення помилки, допущеної при оформленні або видачі виконавчого листа, чи визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню, та стягнення на користь боржника безпідставно одержаного стягувачем за виконавчим листом (ч. 2 ст. 368 ЦПК);
- видачу дубліката виконавчого листа замість втраченого оригіналу (ст. 370 ЦПК);
- роз'яснення рішення суду (ст. 221 ЦПК, ст. 34 Закону України «Про виконавче провадження»);
- поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання (ст. 371 ЦПК, ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження»);
- відстрочки або розстрочки виконання, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення (ст. 373 ЦПК, ст. 36 Закону України «Про виконавче провадження»);
- розгляду питання про визнання мирової угоди та відмови від примусового виконання рішення (ст. 372 ЦПК, ч. 3 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження»);
- вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу (ст. 374 ЦПК, ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження»);
- вирішення питання про оголошення розшуку боржника або дитини (ст. 375 ЦПК; п. 10 ч. 3 ст. 11, ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження»);
- вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 376 ЦПК, п. 10 ч. 3 ст. 11 Закону «Про виконавче провадження»);
- вирішення питання про звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках (ст. 377 ЦПК);
- заміни сторони виконавчого провадження (ст. 378 ЦПК; ч. 5 ст. 8 Закону «Про виконавче провадження»);
- визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами (ст. 379 ЦПК);
- розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця (Розділ УІ ЦПК; ст. 82 Закону «Про виконавче провадження»);
- вирішення питання про поворот виконання (ст. 380-382 ЦПК).

Системний аналіз предмета судової діяльності у процесі виконання судового рішення свідчить про те, що **суд у виконавчому провадженні виконує відповідно дві основні функції: забезпечувальну та контрольну.**

Реалізація *забезпечувальної функції* відбувається через попереднє санкціонування судом найбільш важливих процесуальних виконавчих дій, вчинення яких потребує встановлення додаткових гарантій законності та дотримання відповідних прав їх учасників, які, власне, і забезпечуються судом.

Контрольна функція суду реалізується шляхом розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, якими порушено права чи свободи учасника виконавчого провадження.

1.1. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання. Видача дубліката виконавчого листа

Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання. У разі пропуску строку пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання (виконавчої давності) стягувач може звернутися до суду із заявою про його поновлення (ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження»). Заява про *поновлення пропущеного строку* подається до суду, який видав виконавчий лист, або до суду за місцем виконання і розглядається в судовому засіданні з повідомленням сторін, які беруть участь у справі, проте їх неявка не є перешкодою для вирішення питання про поновлення пропущеного строку. Суд розглядає заяву в 10-денний строк. На ухвалу суду з питання поновлення строку може бути подано апеляційну скаргу (ст. 371 ЦПК).

Видача дубліката виконавчого листа. У разі втрати оригіналу виконавчого листа або судового наказу відкриття виконавчого провадження можливе на підставі його *дубліката* (ст. 370 ЦПК). Право на видачу дубліката виконавчого листа замість втраченого оригіналу належить суду, який ухвалив відповідне рішення. Заява до суду про видачу дубліката виконавчого листа може бути подана стягувачем або це може бути подання державного виконавця про видачу дубліката виконавчого листа.

1.2. виправлення помилки у виконавчому листі; роз'яснення рішення суду.

Суд, який видав виконавчий лист, відповідно до ч. 2 ст. 369 ЦПК може за заявою стягувача або боржника *виправити помилку*, допущену при його оформленні або видачі, *чи визнати виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за виконавчим листом.*

Зазначеною нормою встановлено повноваження суду на виправлення помилок у виданому ним виконавчому листі як *виняток із загального правила*. Так, метою внесення відповідних виправлень є узгодження змісту виконавчого листа з рішенням суду, ухваленим у справі. При видачі виконавчого листа помилка може свідчити про видачу його без достатньої на те правової підстави,

або з порушенням порядку видачі, або у зв'язку із виникненням обставин, що виключають виконання постановленого рішення суду.

Виконавчий лист визнається таким, що не підлягає виконанню, якщо неможливо виправити наявну в ньому помилку. Підставами для цього є, зокрема, отримання судом апеляційної скарги, направленої апелянтом без порушення строку, втім фактично отриманої із значним простроченням. Також у випадку добровільного виконання рішення боржником поза виконавчим провадженням тощо.

Роз'яснення рішення суду. Постановлене судом рішення повинно бути визначеним – давати чітку і зрозумілу відповідь на всі позовні вимоги, які розглядалися судом в цивільній справі. Ст. 34 Закону «Про виконавче провадження» надає право державному виконавцю і сторонам виконавчого провадження у разі, якщо викладена у виконавчому документі резолютивна частина рішення є незрозумілою, звернутися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про *роз'яснення відповідного рішення*.

1.3. Відстрочка, розстрочка виконання, зміна, встановлення способу і порядку виконання рішення.

Суд, який ухвалив рішення, може надати *відстрочку або розстрочку виконання, а також змінити чи встановити спосіб і порядок виконання* (ст. 373 ЦПК, ст. 36 Закону «Про виконавче провадження»). *Відстрочка виконання* полягає в тому, що на вчинення виконавчих дій встановлюється перерва на точно зазначений строк. *Розстрочка виконання* провадиться не одразу в повному обсязі, а у відповідних частинах протягом точно визначеного судом строку.

Обставини, що викликають відстрочку або розстрочку виконання, можуть мати суб'єктивний та об'єктивний характер, але бути єдиними в своїй суті – ускладнювати виконання рішення або робити виконання неможливим. Відстрочка і розстрочка виконання може бути застосована при врахуванні не тільки інтересів як боржника, так і стягувача. Для вирішення питання про відстрочку або розстрочку необхідно брати до уваги відсутність вини боржника у створенні обставин, що можуть бути підставою для таких наслідків; тимчасове знаходження боржника у такому стані, коли виконання може мати для нього особливо несприятливі наслідки; щоб відстрочка або розстрочка не завдали шкоди стягувачу.

Відстрочка або розстрочка виконання вирішується судом, як правило, одночасно з ухваленням рішення у справі (ст. 217 ЦПК). Якщо питання про відстрочку або розстрочку не порушувалось перед судом, а у виконавчому провадженні були встановлені обставини, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим, то державний виконавець за власною ініціативою або за заявою сторін, а також самі сторони можуть звернутися із заявою до суду, що видав виконавчий документ, про відстрочку або розстрочку виконання, а також про зміну способу і порядку виконання (ст. 373 ЦПК). Така

заява може бути подана до суду протягом строку пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання (одного року), якщо до цього часу ще не відбулося стягнення.

Суд, який видав виконавчий лист на виконання ухваленого ним рішення, може *встановити чи змінити спосіб або порядок його виконання*. Зміна способу і порядку виконання настає у разі, якщо за визначеним у судовому рішенні порядком виконання неможливо провести стягнення внаслідок відсутності, збезцінення об'єкта стягнення чи з інших причин; коли суд присудив відповідачу передати позивачеві певні індивідуальні речі, а вони були знищені чи обезцінилися або вибули з володіння відповідача.

Отже, для відстрочки і розстрочки виконання та зміни способу і порядку виконання існують різні *підстави*. Для відстрочки і розстрочки – обставини, що ускладнюють виконання, для зміни способу і порядку виконання – обставини, що роблять виконання неможливим. Надання відстрочки і розстрочки виконання, зміна способу і порядку виконання – *компетенція суду, який видав виконавчий документ* (ст. 373 ЦПК, ст. 36 Закону України «Про виконавче провадження»).

1.4. Визнання мирової угоди та відмова від примусового виконання рішення.

Стягувач має право відмовитись від стягнення (ч. 2 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження»). *Сторони мають право укласти мирову угоду про закінчення виконавчого провадження*, яка визнається судом (ч. 3 ст. 12 Закону). Процесуальний порядок визнання мирової угоди сторін чи вирішення питання про відмову стягувача від стягнення передбачений ст. 372 ЦПК.

Заява стягувача про відмову від примусового виконання, мирова угода сторін з заявою про її визнання подаються в письмовій формі державному виконавцеві, який не пізніше 3-денного строку передає її до суду за місцем виконання рішення для визнання. До прийняття відмови від примусового виконання та до визнання мирової угоди суд роз'яснює стягувачеві або сторонам наслідки відповідних процесуальних дій.

1.5. Оголошення розшуку боржника або дитини, примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи.

До повноважень суду відноситься вирішення питання *про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу* (ст. 374 ЦПК, ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження»). За поданням державного виконавця суд у 10-денний строк розглядає це питання в судовому засіданні з викликом сторін та з обов'язковою участю представників органів опіки та піклування. На ухвалу суду про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу може бути подано скаргу (п. 21 ч. 1 ст. 293 ЦПК).

За правилом ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження» у разі відсутності відомостей про місце проживання, перебування чи місцезнаходження боржника – фізичної особи, а також дитини за виконавчими документами про відібрання дитини державний виконавець звертається до суду з поданням про винесення ухвали про *розшук боржника або дитини*. У разі необхідності розшуку транспортного засобу боржника державний виконавець виносить постанову про такий розшук, яка є обов'язковою для виконання органами внутрішніх справ (ст. 375 ЦПК; п. 10 ч. 3 ст. 11, ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження»).

Процесуальний порядок оголошення розшуку боржника або дитини врегульовано ст. 375 ЦПК. Подання державного виконавця про оголошення розшуку боржника – фізичної особи і дитини можуть бути подані до суду відповідно за місцем виконання рішення або останнім відомим місцем проживання (перебування) боржника чи місцем знаходження його майна, або за місцем проживання (перебування) стягувача (ч. 2 ст. 40 Закону, ст. 375 ЦПК). Про оголошення розшуку боржника або дитини суддя постановляє ухвалу, виконання якої покладається на органи внутрішніх справ.

Примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 376 ЦПК, п. 10 ч. 3 ст. 11 Закону «Про виконавче провадження»). Конституцією України (ст. 30) закріплено принцип недоторканності житла, згідно з яким не допускається проникнення до житла або до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

1.6. Звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках.

Вирішення питання про звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках (ст. 377 ЦПК). У порядку цивільного судочинства вирішуються питання про звернення стягнення на належні боржнику від інших осіб грошові кошти, що знаходяться на рахунках цих осіб в установах банків та інших фінансових установах, а також на грошові кошти боржника, що знаходяться на його рахунках в установах банків та інших фінансових установах, за поданням державного виконавця, погодженим з начальником відділу державної виконавчої служби. Таке подання суд розглядає негайно без виклику чи повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного виконавця.

1.7. Заміна сторони виконавчого провадження.

Заміна сторони виконавчого провадження (ст. 378 ЦПК). У разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження за поданням державного виконавця або за заявою сторони суд замінює сторону виконавчого провадження її правонаступником. Питання розглядається в судовому засіданні з

повідомленням сторін та заінтересованих осіб, неявка яких не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження.

Інші питання, пов'язані з виконавчим провадженням.

Визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами (ст. 379 ЦПК). У разі звернення стягнення на майно, яке перебуває у спільній власності, постає потреба визначення у ній частки боржника. За поданням державного виконавця суд у десятиденний строк вирішує питання про визначення частки майна боржника, яким він володіє спільно з іншими особами. Про час і місце розгляду цього питання в судовому засіданні повідомляються сторони та заінтересовані особи, неявка яких не перешкоджає його вирішенню.

Вирішення питання про поворот виконання (ст. 380-382 ЦПК). Поворот виконання – інститут процесуального права із захисту майнових прав відповідача. Як цивільна процесуальна гарантія захисту майнових прав відповідача поворот виконання полягає у поверненні позивачем (стягувачем) відповідачу (боржнику) всього одержаного майна та коштів за скасованим рішенням.

Майнові права осіб, порушені у виконавчому провадженні шляхом накладання на їх майно арешту, забезпечуються правом на звернення таких осіб до суду з **вимогою про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту**.

Статтею 60 Закону «Про виконавче провадження» встановлено, що особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на майно і про зняття з нього арешту. Проте строк, протягом якого особа, яка вважає, що її право порушено, може звернутися до суду з позовом, не визначено.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Отже, виконанням рішення суду завершується процес захисту прав, свобод чи інтересів фізичних і юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України. Звернення судового рішення до виконання є завершальною стадією цивільного судочинства, без реалізації якої втрачається сенс усієї юрисдикційної діяльності суду.

II. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ

На *захист прав стягувача, боржника та інших осіб у виконавчому провадженні* спрямовані правила, що зосереджені у главі 9 Закону України «Про виконавче провадження».

Так, відповідно до ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження» оскарження рішень, дій або бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби здійснюється за такими правилами:

рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби можуть бути оскаржені стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) до начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або до керівника відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня чи до суду;

боржник має право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби виключно в судовому порядку;

рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ, а іншими учасниками виконавчого провадження та особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, – до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Процесуальні питання судового провадження за скаргами у процесі виконання судових рішень визначені у розділі VII ЦПК.

Права стягувача, боржника та інших осіб під час примусового виконання судового акта можуть бути захищені в результаті оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби.

Державний виконавець зобов'язаний за власною ініціативою вживати всіх законних заходів задля швидкого та реального виконання рішення, роз'яснювати сторонам їх права і обов'язки.

В розділі VII ЦПК міститься визначення та правове регулювання окремого різновиду провадження, здійснюваного судом у порядку проведення контролю за діями державного виконавця під час здійснення ним примусових дій з виконання ухвалених судових рішень у порядку цивільного судочинства.

Право на звернення до суду зі скаргою передбачається у ст. 383 ЦПК, що полягає у наданні учасникам виконавчого провадження та іншим заінтересованим особам права на звернення до суду зі специфічною заявою — скаргою на юридично значущі вчинки спеціально уповноваженої посадової особи — державного службовця на примушування до виконання судових рішень. Отже, скарга на рішення, дію або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби (далі за текстом —

скарга на дії державного виконавця) подається до місцевого загального суду як суду першої інстанції.

Особи, які вправі звернутись із відповідною скаргою: учасники виконавчого провадження та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій.

Відповідно до ст. 7 Закону "Про виконавче провадження" учасниками виконавчого провадження є державний виконавець, сторони, представники сторін, прокурор, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності — суб'єкти господарювання.

Предмет оскарження визначають процесуальні рішення, дія або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, яким порушено їх права чи свободи.

Суд під час розгляду скарги має перевірити, чи дотримано державним виконавцем вимог чинного законодавства, чи вчинено їх відповідно до ухваленого судового рішення, чи є такі дії своєчасними та доцільними, чи вичерпано всіх передбачених законом можливостей задля забезпечення належного виконання такого рішення, чи досягнуто мети, задля якої таке судове рішення ухвалене, чи дотримано правил щодо черговості

Формою процесуального документу, з яким звертається заявник до суду в такому порядку, є скарга, яка має відповідати загальним вимогам щодо форми та змісту позовної заяви, передбаченим положеннями ЦПК., та містити відомості, перелічені в ст. 82 Закону "Про виконавче провадження". Скарга має містити також всі відомості, що формують предмет судового розгляду, відповідно до розділу VII ЦПК, зокрема відомості про оскаржуване процесуальне рішення, дію або про те, в чому полягала протиправна бездіяльність державного виконавця, відомості і докази про дотримання процесуальних строків звернення до суду зі скаргою; вимоги скарги мають відповідати специфіці такого провадження та узгоджуватись зі ст. 387 ЦПК щодо повноважень суду. Факультативними в цьому випадку є вимоги про розподіл витрат, пов'язаних з розглядом скарги.

Розгляд скарги відбувається за загальними положеннями ЦПК, окрім випадків, коли наявна спеціальна норма щодо вирішення певних питань, що виникають під час розгляду такої скарги. Так, у разі відсутності спеціальної норми щодо вирішення певних питань, які виникають при розгляді скарг на рішення, дії або бездіяльність посадових осіб державної виконавчої служби, до заяв (скарг, подань) учасників виконавчого провадження й інших заінтересованих осіб мають застосовуватись положення ЦПК, якими врегульовано аналогічні питання, зокрема: ст. 119 — щодо форми і змісту скарги; ст. 120 — про обов'язок надання копії скарги та доданих до неї документів; ст. 26 — про склад осіб, які беруть участь у справі; ст. 27 — про права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі; глави 7 розділу 1 (ст.ст. 74—78) — про судові виклики та повідомлення; глави 4 розділу III — про судовий

розгляд; глав 1 і 2 розділу V щодо апеляційного та касаційного оскарження судових рішень суду першої інстанції тощо.

За результатами розгляду скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення суд постановляє такий вид судового рішення, як ухвала.

Згідно із правилами частин 2 та 3 ст. 387 ЦПК можливою є одна з таких ухвал:

— про задоволення вимог заявника та усунення порушення або поновлення іншим шляхом його порушених прав чи свобод;

— про відмову в задоволенні скарги.

Також за змістом ст. 385 ЦПК суд може залишити скаргу без розгляду в разі відсутності поважних причин пропуску строку для її подання.

Розглядаючи скаргу на дії державного виконавця, суд не може вийти за межі оскаржуваних дій та відновити оспорювані права на свій розсуд. Зокрема, розглядаючи скаргу на неправомірні дії державного виконавця з відмови у прийнятті на виконання документів про примусове стягнення коштів з боржника, суд не може вийти за межі заявлених вимог та ухвалити рішення, яким зобов'язати державного виконавця примусово стягнути з боржника гроші, позбавивши суб'єкта оскарження можливості провести виконавчі дії відповідно до вимог закону, а також фактично вирішити питання про права та обов'язки особи — боржника, який не був притягнутий до участі у справі.

Розподіл судових витрат, яких зазнали сторони у зв'язку з розглядом скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, відбувається наступним чином:

— витрати покладаються на відповідний відділ державної виконавчої служби в разі постановлення ухвали про задоволення вимог заявника та усунення порушення або поновлення іншим шляхом його порушених прав чи свобод. При цьому покладання судових витрат на відділ державної виконавчої служби зумовлено тим, що під час проведення виконавчих дій державний виконавець діє не від власного імені, а від імені держави як спеціально уповноважена посадова особа. Покладання судових витрат на відповідний відділ державної виконавчої служби не зобов'язує суд його залучати до участі у справі;

— витрати покладаються на заявника в разі відмови у задоволенні скарги.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, у процесі виконання судових рішень за виконавчими листами законодавством визначено певний обсяг повноважень суду, який видав виконавчий лист. Такі повноваження суду визначені у ЦПК і спрямовані на сприяння органу виконання і особам, які беруть участь у виконавчому

провадженні, здійснення мети і завдань цивільного судочинства, дотримання процесуальних прав і обов'язків учасників виконавчого провадження.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Отже, чинним законодавством до компетенції суду віднесені численні питання, пов'язані з виконавчим провадженням, із звернення рішення до виконання, які розглядаються у порядку цивільного судочинства, що забезпечує захист прав, свобод та інтересів сторін і учасників виконавчого провадження, його законність та обґрунтованість.

До компетенції судів Законом «Про виконавче провадження» та ЦПК віднесено досить широке коло питань, але всі вони можуть бути поєднані у дві групи: розгляд заяв (подань) державного виконавця, стягувачів, боржників про вирішення певних питань щодо руху виконавчого провадження, а також справ за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ:

1. Вивчаючи дану тему, студенти повинні навчитися:

характеризувати повноваження суду у процесі виконання судових рішень, розуміти зміст процедурних питань; складати процесуальні документи (заяви, клопотання): заяву про видачу виконавчого листа; ухвалу про видачу дубліката виконавчого листа; заяву про зміну способу і порядку виконання рішення; ухвалу про заміну сторони виконавчого провадження та ін.

2. Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

8. Виконавчий лист як процесуальний документ.
9. Вимоги до змісту виконавчого документа.
10. Види виконавчих документів згідно з чинним законодавством.
11. Повноваження суду у процесі виконання судового рішення.
12. Повноваження суду з роз'яснення рішення суду.
13. Повноваження суду з поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.
14. Повноваження суду з відстрочки або розстрочки виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання рішення.
15. Повноваження суду з розгляду питання про визнання мирової угоди та відмови від примусового виконання рішення.
16. Повноваження суду з вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.
17. Повноваження суду з вирішення питання про оголошення розшуку боржника або дитини.

18. Повноваження суду з вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи.
19. Повноваження суду з вирішення питання про звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках.
20. Повноваження суду із заміни сторони виконавчого провадження.
21. Повноваження суду з визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами.

ТЕМА № 5: ОКРЕМІ ВИКОНАВЧІ ДІЇ, ЇХ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

(4 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Звернення стягнення на майно боржника.
2. Звернення стягнення на заробітну плату, пенсію та стипендію боржника.
3. Звернення стягнення на майно боржника - юридичної особи.
4. Розподіл стягнутих сум між стягувачами.
5. Виконання рішень про передачу певних предметів і здійснення певних дій.
6. Поворот виконання судових рішень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

Закони України:

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості ВРУ. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18 березня 2004 р. // ВВР. – 2004. - № 40-41, 42. – Ст. 492.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р № 1798-XII // ВВР. – 1992. - № 6. - Ст. 56.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // ВВР. – 2005. - № 35-36, № 37. - Ст.446.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // ВВР. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
7. Про виконавче провадження. Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV // ВВР. - 1999. - № 24. – Ст. 207 (із змінами).
8. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень. Закон України від 5 червня 2012 року № 4901-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 49 (06.07.2012). – Ст. 1919 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>).
9. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна. Закон України від 29 листопада 2001 року № 2864-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 52 (11.01.2002). – Ст. 2332 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2864-14>)
10. Положення про умови і порядок проведення тендерів (конкурсів) з визначення спеціалізованих організацій для реалізації арештованого державними виконавцями майна, затверджене Наказом Міністерства

- юстиції України від 11 листопада 2003 р. № 136/5 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 46 (28.11.2003). – ст. 2414 (Електронна адреса доступу – <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1036-03>)
11. Порядок накладення арешту на цінні папери, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 1999 р. № 1744 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 38 (08.10.99). – ст. 1912 (Електронна адреса доступу – <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1744-99-%D0%BF>).
 12. Порядок реалізації арештованого майна, затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 15 липня 1999 р. № 42/5 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 29 (06.08.99). – ст. 1511 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0480-99>).
 13. Порядок реалізації ювелірних та інших побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінних каменів і перлів, а також лому і окремих частин таких виробів, на які накладено арешт, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 20 травня 2004 р. № 338 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 41 (29.10.2004). – ст. 2722 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1285-04>).
 14. Порядок розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 985 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 29 (02.08.2002). – ст. 1371 (Електронна адреса доступу – <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/985-2002-%D0%BF>).
 15. Перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 р. № 146 // Урядовий кур'єр. – 1993, 04, 01.04.93. – № 48 – 49 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/146-93-%D0%BF>)
 16. Тимчасове положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затверджене Наказом Міністерства юстиції України від 27 жовтня 1999 р. № 68/5 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 44 (19.11.99). – ст. 2214 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0745-99>).
 17. Підзаконні нормативні акти:
 18. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 № 512/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27 (17.04.2012). – ст. 1018 (Електронна адреса доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>).
 19. Підручники, навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали
 20. Виконавче провадження: хрестоматія (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401

- «Правознавство») для студентів факультету № 4 / уклад.: В. В. Комаров, Д.М. Сібільов, С. О. Кравцов, О. І. Попов. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 730 с.
21. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В.В.Баранкова та ін. ; ред. В. В. Комаров ; рец.: В. С. Зеленецький, О. І. Процевський ; Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". - Харків : Право, 2011 (Харків). - 1352 с.
22. Литовченко Л. А. Цивільний процес: навчальний посібник. – Дніпропетровськ: «Адверта», 2013. – 482 с.
23. Цивільний процес України: підручник / Національний університет "Одеська юридична академія"; ред.: Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, Н.Ю. Голубєва ; рец.: В. В. Луць, Р. Б. Шишка, І. М. Кучеренко. - К. : Істина, 2011 (К.). - 536 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Мета лекції «Окремі виконавчі дії, їх процесуальні особливості» полягає у формуванні знань про окремі виконавчі дії, їх процесуальні особливості, роль учасників виконавчого процесу та повноваження суду в провадженні цих дій. Предметом вивчення цієї лекції є коло питань, що характеризують окремі виконавчі дії, їх процесуальні особливості, роль учасників виконавчого процесу та повноваження суду в провадженні цих дій.

ВСТУП

Цією лекцією з теми «Окремі виконавчі дії, їх процесуальні особливості» ми продовжуємо вивчення низки тем курсу, присвячених питанням виконавчих правовідносин.

Метою цієї лекції є : надання студентам необхідних теоретичних та практичних знань щодо основних положень правового регулювання виконання рішень суду, правильному орієнтуванні студентів в чинному законодавстві з питань виконання рішень суду, виконавчого провадження та діяльності органів державної виконавчої служби.

Зв'язок лекції з попередніми темами. Лекція з теми «Окремі виконавчі дії, їх процесуальні особливості» пов'язана передусім із наступними темами лекційного курсу, адже розглядувані нами суб'єкти є елементами складу (суб'єктами) виконавчих правовідносин, а правове регулювання їх статусу відображає особливості методу виконавчого провадження.

Зв'язок лекції з іншими навчальними дисциплінами:

1) із загальною теорією держави і права. «Окремі виконавчі дії, їх процесуальні особливості» є однією із центральних категорій теорії права, вчення про правовідносини, механізм правового регулювання;

2) із конституційним правом. Основи правового статусу розглядуваних нами суб'єктів базуються на положеннях конституційного права;

3) із цивільним правом, оскільки воно забезпечує загальне правове регулювання статусу юридичних осіб приватного права, фізичних осіб.

I. ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА МАЙНО БОРЖНИКА.

У відповідності до п.1 ст. 52 Закону України "Про виконавче провадження", звернення стягнення на майно боржника є одним з основних способів примусового виконання рішень судів та інших органів. Звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті, вилученні та примусовій реалізації. Без перебільшення необхідно зазначити, що звернення стягнення на майно боржника треба віднести до найбільш дієвих та ефективних способів примусового виконання рішень судів та інших органів.

Подекуди навіть тільки спроби звернути стягнення на майно боржника мають достатній позитивний ефект впливу на боржника. У значній кількості випадків сума боргу боржником добровільно сплачується та необхідність провадження подальших виконавчих дій по реалізації майна відпадає.

Питання звернення стягнення на майно боржника регулюються Законом України "Про виконавче провадження", Інструкцією з організації примусового виконання рішень (надалі Інструкція), Порядком реалізації арештованого майна (затверджено наказом Міністерства юстиції України від 15.07.1999 року за № 42/5 зі змінами та доповненнями), Тимчасовим положенням про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27.10.1999 № 68/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.11.1999 за № 745/4038, ЗУ «Про іпотеку», Інструкція про проведення виконавчих дій, Постанова Кабінету міністрів України «Про заставлене майно» та іншими нормативно - правовими актами.

Зміни у чинному законодавстві щодо порядку звернення стягнення на майно боржника вимагає від державних виконавців постійного підвищення професійного рівня, проведення начальниками відділів ДВС області занять з підвищення кваліфікації та відповідного висвітлення цих нововведень з боку управління державної виконавчої служби Головного управління юстиції у Харківській області.

Звертаємо увагу на дотримання норм чинного законодавства щодо звернення стягнення у першу чергу на кошти боржника у гривнях та іноземній валюті, інші цінності, у тому числі кошти на рахунках і вкладах боржника у банках та інших фінансових установах, на рахунки в цінних паперах у депозитаріях цінних паперів (п.2 ст. 52 Закону України "Про виконавче провадження").

Стягнення на майно боржника звертається в розмірах і обсягах, потрібних для виконання за виконавчими документами, з урахуванням стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій, штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження.

У разі якщо боржник володіє майном спільно з іншими особами, стягнення звертається на цього частку, що визначається судом за поданням державного виконавця.

У разі якщо сума, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням не перевищує десяти розмірів мінімальної заробітної плати, звернення стягнення на єдине житло боржника та земельну ділянку, на якій розташоване це житло, не здійснюється. У такому разі державний виконавець зобов'язаний вжити всіх заходів для виконання рішення за рахунок іншого майна боржника.

Звернення стягнення на будинок, квартиру, інше приміщення, земельну ділянку, що є нерухомим майном, провадиться у разі відсутності в боржника достатніх коштів чи рухомого майна.

Звернення стягнення на майно боржника полягає в його виявленні (шляхом надіслання запитів до ДПС України, МРЕВ, Державної реєстраційної служби ГУЮ у Харківській області тощо), описі та арешті, оцінці, вилученні і примусовій реалізації.

Умовно процедуру звернення стягнення на майно боржника можна зобразити наступною схемою: дивись (Додаток № 1).

Опис та арешт майна боржника

Арешт майна полягає у проведенні його опису, оголошенні заборони розпоряджатися ним, а в разі потреби - в обмеженні права користування майном.

При проведенні виконавчих дій щодо опису та арешту майна боржника державний виконавець складає акт опису та арешту майна. Звертаємо увагу, що в акті опису та арешту вказується не тільки назва майна а й його відмінні ознаки (вага, метраж, розмір, форма, вид, колір, товарний знак, проби, виробнича марка, дата випуску, ступінь зносу тощо). Окрім цього, якщо вилучені предмети мають ознаки дорогоцінних металів, каменів органічного та неорганічного утворення, перлів тощо, то вони ретельно описуються з визначенням усіх особливих ознак, відповідним чином пакуються в конверт, прошиваються, підписуються державним виконавцем та іншими учасниками, які були присутніми під час опису; якщо проводилось опечатування предмета, зазначається, які предмети, приміщення, сховища були опечатані, кількість накладених печаток та спосіб опечатування; прізвище, ім'я та по батькові особи, якій передано майно на зберігання, а якщо майно передано на зберігання не боржнику, а іншій особі, - паспортні дані, її місце проживання (далі - зберігач). Також ставиться відмітка про роз'яснення зберігачеві майна обов'язків із збереження майна, попередження про кримінальну та іншу відповідальність, встановлену законодавством, за його розтрату, відчуження, приховування, підміну, пошкодження, знищення або інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт; якщо державний виконавець установив зберігачеві обмеження права користуватися майном, зазначаються вид, обсяги і строки обмеження; зауваження або заяви стягувача, боржника, осіб, що були присутні при описі.

Акт опису та арешту майна підписується державним виконавцем, понятими, зберігачем майна, боржником та стягувачем, їх представниками, а також може бути підписаний іншими особами, які були присутні при

проведенні опису майна. У разі відмови від підпису сторін чи інших осіб, що були присутні при виконанні, про це робиться відмітка в акті.

Якщо опис і арешт майна здійснюються на виконання рішення про забезпечення позову, державний виконавець передає арештоване майно на зберігання боржнику або його представнику. Іншій особі майно на зберігання може бути передано лише у випадку відсутності боржника чи його відмови від прийняття майна на зберігання, а також у випадку, якщо судовим рішенням визначено іншу особу, якій необхідно передати майно на зберігання.

Якщо опис і арешт майна здійснюються за участю боржника або його представника, акт опису та арешту майна складається в двох примірниках. Перший залишається в провадженні державного виконавця, а другий видається боржнику під розписку на першому примірнику, що залишається у державного виконавця.

Якщо описане майно передано на зберігання не боржникові чи його представнику, а іншій особі, то акт опису та арешту майна складається в трьох примірниках. Перший залишається в провадженні державного виконавця, а інші вручаються зберігачеві майна та боржнику під розписку на першому примірнику акта.

У разі відсутності боржника виконання рішення може бути проведено без його участі за участю стягувача або його представника та двох понятих. Після проведення такого опису державний виконавець зобов'язаний не пізніше наступного дня направити копію акта опису й арешту майна боржникові.

Визначення вартості та оцінка майна боржника

Визначення вартості, оцінка майна боржника провадиться державним виконавцем або суб'єктом господарювання в установленому законодавством порядку. Для оцінки за врегульованими цінами, оцінки нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден державний виконавець залучає суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання, який провадить свою діяльність відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність України».

У разі якщо стягувач і боржник або їх представники присутні під час опису й арешту майна та не заперечують проти визначення вартості майна, державний виконавець одночасно з його описом проводить визначення вартості майна, про що складає відповідний акт.

У разі якщо визначити вартість майна (окремих предметів) складно або якщо боржник чи стягувач проти передачі арештованого майна боржника для реалізації за ціною, визначеною державним виконавцем, державний виконавець залучає суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для проведення оцінки майна. Витрати пов'язані з призначенням суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання, несе сторона, яка оспорує вартість майна, визначену державним виконавцем.

Визначення вартості майна боржника безпосередньо державним виконавцем проводиться за ринковими цінами, що діють на день визначення вартості майна, з урахуванням фактичного стану майна, у строк не пізніше

п'яти робочих днів з моменту проведення опису й арешту майна. Для визначення вартості майна державний виконавець використовує власні знання, дані засобів масової інформації, повідомлення сторін виконавчого провадження та інших осіб, яких державний виконавець у разі необхідності може залучити до проведення визначення вартості майна. З метою належного визначення вартості окремих видів майна державний виконавець може в установленому порядку залучати до процесу опису майна експертів чи спеціалістів.

За результатами визначення вартості майна державний виконавець складає акт визначення вартості майна, у якому зазначаються дата опису й арешту цього майна, опис та аналіз зібраних і використаних даних та іншої інформації під час визначення вартості майна, вартість кожного описаного предмета та загальна вартість майна. У разі заперечень з боку сторін виконавчого провадження вони мають право зазначити про це в акті. Акт складається у трьох примірниках. Акт визначення вартості майна вважається чинним протягом шести місяців з дня його складання.

Копії акта визначення вартості майна надсилаються сторонам виконавчого провадження не пізніше наступного робочого дня після його складання. Якщо сторони виконавчого провадження або їх представники присутні під час визначення вартості майна, копії акта вручаються їм під розписку на першому примірнику акта.

У разі якщо оцінку майна проводив суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання, державний виконавець направляє сторонам повідомлення про оцінку майна не пізніше наступного робочого дня після отримання звіту про оцінку майна. У звіті про оцінку майна оцінювач обов'язково повинен зазначити відомості, які необхідні для публікації оголошення про реалізацію такого майна. Необхідність зазначення таких відомостей передбачається у договорі, який укладається органом ДВС із суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання. Строк чинності звіту про оцінку майна у виконавчому провадженні становить шість місяців з дати його складання.

У разі якщо сторони не згодні з результатами визначення вартості чи оцінки майна, вони мають право подати державному виконавцю заперечення в десятиденний строк з дня надходження повідомлення. Сторона вважається ознайомленою з результатами визначення вартості чи оцінки арештованого майна, якщо їй надіслано повідомлення про результати визначення вартості чи оцінки арештованого майна рекомендованим листом за адресою, зазначеною у виконавчому документі, або за місцем фактичного проживання чи перебування такої сторони, достовірно встановленим державним виконавцем.

У разі заперечення однією із сторін проти результатів оцінки, проведеної суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання, державний виконавець призначає рецензування звіту про оцінку майна. Витрати, пов'язані з рецензуванням звіту, несе сторона, яка заперечує проти результатів оцінки. У разі незгоди з оцінкою, визначеною за результатами

рецензування, сторони мають право оскаржити її в судовому порядку в десятиденний строк з дня отримання відповідного повідомлення.

Якщо вартість майна боржника визначено в рішенні суду, державний виконавець передає майно на реалізацію за ціною, визначеною судовим рішенням, без проведення визначення вартості чи оцінки такого майна.

Першочерговість звернення стягнення на майно боржника встановлена законодавством.

У стадії виконання рішень під майном слід розуміти: 1) речі боржника, що знаходяться у нього і в інших осіб, на які закон дозволяє звернення стягнення; 2) грошові суми, які знаходяться у боржника і в інших осіб або належні боржникові від інших осіб; 3) цінності. Закон встановлює перелік майна, на яке не може бути звернене стягнення (додаток до Закону України «Про виконавче провадження»), що гарантує задоволення потреб боржника і його утриманців у предметах першої необхідності.

Закон встановлює певні способи звернення стягнення на майно боржника, а саме: арешт (опис), вилучення та примусова реалізація.

1.1. Звернення стягнення на будинки.

Звернення стягнення на будинки, квартири, інші приміщення, земельні ділянки, що є нерухомим майном, провадиться при відсутності у боржника достатніх коштів чи рухомого майна і характеризується деякими особливостями. При цьому в першу чергу провадиться звернення стягнення на окрему від будинку земельну ділянку, інше приміщення, що належать боржникові. В останню чергу звертається стягнення на жилий будинок чи квартиру.

Разом з жилим будинком стягнення звертається також на прилеглу земельну ділянку, що належить боржникові.

Не може бути об'єктом стягнення самоуправно збудований будинок, оскільки він не є об'єктом права особистої власності громадянина.

Стягнення може бути звернено лише на будівельні матеріали від розібрання такого будинку.

1.2. Звернення стягнення на майно і грошові суми боржника, що знаходяться в інших осіб або належать боржникові від інших осіб.

Державний виконавець має право на пропозицію боржника або стягувача звернути стягнення на майно боржника, що знаходиться в інших осіб, а також на майно та кошти, належні боржникові від інших осіб.

Зазначені особи зобов'язані на запит державного виконавця надати у визначений ним строк відомості про належне боржникові майно, що знаходиться у них, та майно чи кошти, які вони повинні передати боржникові.

Одержавши від названих осіб відомості про наявність майна боржника, державний виконавець описує це майно в присутності понятих, вилучає його і реалізує у встановленому законодавством порядку. Якщо особа, у якій знаходиться майно боржника, перешкоджає державному виконавцеві у його вилученні, таке майно вилучається державним виконавцем у примусовому порядку за правилами ст. 55 Закону. Готівкові кошти та майно, що належать

боржникові від інших осіб, вилучаються державним виконавцем у цих осіб на підставі ухвали суду в присутності понятих. На належні боржнику від інших осіб кошти, що знаходяться на рахунках в установах банків та інших фінансових установах, стягнення звертається державним виконавцем на підставі ухвали суду.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Звернення стягнення на майно боржника проводиться у встановленому законодавством порядку. При цьому, виконавчому провадженні під майном розуміють: 1) речі боржника, що знаходяться у нього і в інших осіб, на які закон дозволяє звернення стягнення; 2) грошові суми, які знаходяться у боржника і в інших осіб або належні боржникові від інших осіб; 3) цінності. Крім того, Закон встановлює перелік майна, на яке не може бути звернене стягнення (додаток до Закону України «Про виконавче провадження»), що гарантує задоволення потреб боржника і його утриманців у предметах першої необхідності.

II. ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ, ПЕНСІЮ ТА СТИПЕНДІЮ БОРЖНИКА.

Заробітна плата (заробіток), пенсія, стипендія є основним джерелом забезпечення задоволення матеріальних та духовних потреб працюючих та членів їх сімей, тому законодавство встановлює умови і порядок звернення стягнень на ці доходи і певні межі стягнень. Характерним для заробітної плати є те, що вона сплачується за роботу, виконувану за трудовим договором.

Заробіток - це оплата за працю, яка виконується в зв'язку з членством в певній організації (наприклад, заробіток члена промислової або споживчої кооперації). Заробітком є оплата праці засуджених громадян, які відбувають міру покарання у виправних установах. Заробітком є і доходи громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, винагорода авторів, раціоналізаторів тощо.

Закон допускає звернення стягнення на пенсії, стипендії осіб, які навчаються у вищих та інших навчальних закладах. Закон дозволяє звернення стягнення і на суми, одержувані боржником на відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника (ст. 69 Закону). Стягнення на заробітну плату (заробіток), пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається за відсутності у боржника коштів на рахунках у фінансових установах, відсутності чи недостатності майна боржника для повного покриття належних до стягнення сум, а також при виконанні рішень про стягнення періодичних платежів та стягнень на суму, що не перевищує двох мінімальних розмірів заробітної плати.

За іншими виконавчими документами державний виконавець вправі звернути стягнення на заробітну плату та інші доходи боржника, не вживаючи заходів примусового звернення стягнення на майно боржника, за письмовою заявою стягувача та за погодженням із боржником. При виконанні в примусовому порядку виконавчих документів про стягнення сум боргів, що перевищують два мінімальні розміри заробітної плати, державний виконавець у першу чергу перевіряє наявність коштів на рахунках боржника в банках та інших кредитних установах шляхом проведення запитів, а також перевіряє майновий стан боржника.

Виконавчі документи направляються за місцем роботи боржника, отримання ним пенсії, стипендії чи інших доходів для проведення стягнення в передбаченому законом порядку.

Відрахування із заробітної плати (заробітку), стипендії громадян проводить адміністрація підприємств, установ і організацій на підставі надісланих їм державним виконавцем виконавчих документів.

Якщо боржник змінить місце роботи або місце проживання чи навчання, то підприємства, установи, організації, які отримали виконавчий документ, повертають його не пізніше як у триденний строк державному виконавцеві з відміткою про нове місце роботи, проживання

чи навчання боржника, якщо воно відоме, а також повідомляють про проведені ними стягнення періодичних платежів за виконавчими документами. У разі неподання зазначених відомостей з неповажних причин винних у цьому посадових осіб може бути притягнуто до відповідальності, передбаченої ст. 88 Закону.

Звернення стягнення на пенсії провадиться відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Порядок стягнення суми боргу, розмір відрахування визначаються державним виконавцем у розпорядженні, що направляється разом із виконавчим документом, про що в копії повідомляється стягувачеві. Якщо боржник отримує декілька видів доходів, то дублікати виконавчих документів направляються із розпорядженнями державного виконавця до бухгалтерій підприємств, установ, організацій для звернення стягнення на заробітну плату боржника. У разі направлення декількох виконавчих документів до бухгалтерії одного підприємства, установи, організації державний виконавець щодо кожного виконавчого документа направляє розпорядження.

Самостійно змінювати порядок стягнення суми боргу та розмір відрахування адміністрації підприємств, установ, організацій не мають права.

При поверненні виконавчих документів у зв'язку із звільненням боржника з роботи у відповідних графах виконавчого документа робиться запис про утримання суми боргу, а в разі стягнення періодичних платежів - про час їх утримання та розмір заробітної плати за останні три місяці. Цей запис завіряється підписами відповідальних осіб та скріплюється печаткою. У супровідному листі до виконавчого документа адміністрація зазначає нове місце роботи чи навчання боржника, його місце проживання, якщо вони відомі. Копія супровідного листа направляється стягувачу до відома. Передача виконавчого документа сторонам (третім особам) на руки забороняється.

Як вже зазначалося, зазначені правила стягнення поширюються і на випадки звернення стягнення на:

- доходи, отримані фізичною особою, яка є суб'єктом підприємницької діяльності;

- доходи за працю в колективному сільськогосподарському (фермерському) господарстві;

- авторську винагороду за твори літератури, науки або мистецтва, премії, що присуджуються за видатні досягнення в галузі науки, літератури і мистецтва, винагороду за відкриття, винахід, на який видано авторське свідоцтво, корисну модель, промисловий зразок і раціоналізаторську пропозицію;

- суми на відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника.

Для встановлення таких доходів державний виконавець за заявою стягувача, боржника робить запити у відповідні органи. На допомогу по державному соціальному страхуванню, виплачувану в разі тимчасової непрацездатності та в інших випадках, і допомогу в зв'язку з безробіттям

стягнення може бути звернено тільки за рішеннями про стягнення аліментів, про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також у зв'язку з втратою годувальника (ст. 72 Закону).

Розмір відрахувань із заробітної плати та інших видів доходів боржника вираховується із суми, що залишається після утримання податків. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати встановлюється законодавством про працю.

Із заробітної плати боржника може бути утримано за виконавчими документами до повного погашення заборгованості: у разі стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника, та збитків, заподіяних злочином, — п'ятдесят відсотків заробітної плати боржника; за всіма іншими видами стягнень, якщо інше не передбачено законом, — двадцять відсотків.

Загальний розмір усіх відрахувань при кожній виплаті заробітної плати не може перевищувати п'ятдесяти відсотків заробітної плати, яка належить до виплати працівникові, в тому числі при відрахуванні за кількома виконавчими документами. Це обмеження не поширюється на відрахування із заробітної плати при відбуванні виправних робіт і при стягненні аліментів на неповнолітніх дітей, у цих випадках розмір відрахувань із заробітної плати не може перевищувати сімдесяти відсотків.

Зазначені правила застосовуються також при зверненні стягнення на належні боржникові стипендію та доходи, зазначені у ст. 69 Закону. Відрахування із заробітної плати боржника, який за вироком суду відбуває покарання без позбавлення волі, провадиться з усієї суми заробітної плати без урахування стягнень за вироком. Із засуджених, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, а також з осіб, які знаходяться в наркологічних відділеннях психіатричних диспансерів та стаціонарних лікувальних закладах, відрахування провадиться з усієї заробітної плати без урахування відрахувань на витрати по їх утриманню в цих закладах.

Не звертається стягнення на суми, зазначені у ст. 73 Закону, а саме:

- вихідну допомогу, яка виплачується у разі звільнення працівника; компенсацію працівникові за невикористану відпустку, крім випадків, коли особа при звільненні одержує компенсацію за відпустку, не використану протягом кількох років; компенсації працівникові витрат у зв'язку з переведенням, направленням на роботу чи відрядженням до інших місцевостей; подьове забезпечення, надбавки до заробітної плати, інші кошти, які виплачуються замість добових і квартирних; матеріальну допомогу особам, які втратили право на допомогу по безробіттю;
- допомогу по вагітності та пологах; одноразову допомогу при народженні дитини; допомогу по догляду за дитиною; допомогу особам, зайнятим доглядом трьох і більше дітей віком до 16 років, по догляду за дитиною-інвалідом, по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною; інші допомоги на дітей,

передбачені законодавством; допомогу на лікування; допомогу на поховання; щомісячну грошову допомогу у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства громадян, які проживають на території радіоактивного забруднення; дотації на обіди, придбання путівок до санаторіїв і будинків відпочинку за рахунок фонду споживання.

Стягнення не провадиться також із: сум неоподаткованого розміру матеріальної допомоги; грошової компенсації за видане обмундирування і натуральне постачання; вихідної допомоги у разі звільнення (виходу у відставку) з військової служби та з органів внутрішніх справ, а також грошового забезпечення, що не має постійного характеру, та в інших випадках, передбачених законодавством.

Стягнення на заробітну плату (заробіток), пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається за відсутності у боржника коштів на рахунках у фінансових установах, відсутності чи недостатності майна боржника для повного покриття належних до стягнення сум, а також при виконанні рішень про стягнення періодичних платежів та стягнень на суму, що не перевищує двох мінімальних розмірів заробітної плати.

За іншими виконавчими документами державний виконавець вправі звернути стягнення на заробітну плату та інші доходи боржника, не вживаючи заходів примусового звернення стягнення на майно боржника, за письмовою заявою стягувача та за погодженням із боржником.

При виконанні в примусовому порядку виконавчих документів про стягнення сум боргів, що перевищують два мінімальні розміри заробітної плати, державний виконавець у першу чергу перевіряє наявність коштів на рахунках боржника в банках та інших кредитних установах шляхом проведення запитів, а також перевіряє майновий стан боржника.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Отже, примусове стягнення на заробітну плату (заробіток), пенсію, стипендію та інші доходи боржника провадиться лише за відсутності у боржника коштів на рахунках у фінансових установах, а також за відсутності чи недостатності майна боржника для повного покриття належних до стягнення сум, а також при виконанні рішень про стягнення періодичних платежів та стягнень на суму, що не перевищує двох мінімальних розмірів заробітної плати.

ІІІ. ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА МАЙНО БОРЖНИКА - ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ.

Стягнення на кошти боржника - юридичної особи, що знаходяться в кредитних установах, державний виконавець звертає у порядку, передбаченому Законом «Про виконавче провадження». Якщо даних про наявність у боржника - юридичної особи рахунків і вкладів у банках чи інших фінансових установах немає, державний виконавець одержує такі дані у податкових органів, які зобов'язані надати йому необхідну інформацію у триденний строк.

У разі якщо коштів на рахунках боржника - юридичної особи недостатньо для погашення заборгованості перед стягувачами в повному обсязі, стягнення може бути звернуто на кошти, що знаходяться на рахунках, відкритих боржниками - юридичними особами через свої філії, представництва та інші відокремлені підрозділи.

Не підлягають стягненню кошти, які знаходяться на спеціальному рахунку експлуатуючої організації (оператора) відповідно до Закону України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки».

Якщо після накладення державним виконавцем арешту на кошти боржника — юридичної особи у банках чи інших фінансових установах боржник умисно не виконує судові рішення і відкриває нові рахунки у банках чи інших фінансових установах, державний виконавець направляє до відповідних правоохоронних органів матеріали про притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

У разі відсутності у боржника - юридичної особи коштів, достатніх для покриття заборгованості, стягнення звертається на інше майно, належне боржникові - юридичній особі на праві власності або закріплене за ним, у тому числі на майно, яке обліковується на окремому балансі філії, представництва та іншого відокремленого підрозділу боржника - юридичної особи (за винятком майна, виключеного з обороту або обмежуваного в обороті), незалежно від того, хто фактично використовує це майно.

У разі відсутності у боржника - юридичної особи коштів, достатніх для покриття заборгованості, стягнення звертається на інше майно, належне боржникові-юридичній особі на праві власності або закріплене за ним (за винятком майна, виключеного з обороту або обмежуваного в обороті) незалежно від того, хто фактично використовує це майно. Перебування майна боржника у інших осіб, наприклад, за договорами оренди - не є перешкодою для звернення стягнення на таке майно.

На майнові об'єкти юридичної особи-боржника накладається арешт, і воно реалізується в такій черговості:

- у першу чергу - майно, яке безпосередньо не використовується у виробництві (цінні папери, кошти на депозитних та інших рахунках боржника, валютні цінності, легковий автотранспорт, предмети дизайну офісів та інше майно, готова продукція (товари));

- у другу чергу - інші матеріальні цінності, які безпосередньо не використовуються у виробництві;
- у третю чергу - об'єкти нерухомого майна, верстати, обладнання, інші основні засоби, а також сировина і матеріали, призначені для здійснення виробництва.

Як можна побачити з цієї черговості звернення стягнення на майно, процедура виконавчого провадження спрямована на захист законних прав та інтересів боржників та орієнтована на такий спосіб задоволення вимог стягувачів, який би надавав змогу якомога довше не руйнувати внутрішню виробничу інфраструктуру підприємства-боржника.

У разі накладення арешту на майно третьої черги, що належить боржнику - юридичній особі, державний виконавець у триденний строк повідомляє власника або уповноважений ним орган, до сфери управління якого належить майно, та у разі необхідності (тобто у разі наявності у статутному фонді підприємства державної частки понад 25%) Фонд державного майна України про накладення арешту на майно боржника-юридичної особи, а також дані про склад і вартість майна, на яке накладено арешт, і про розмір вимог стягувача.

На пропозицію відповідного органу управління чи Фонду державного майна України державний виконавець за рахунок коштів на фінансування державної виконавчої служби публікує у пресі повідомлення про звернення стягнення на майно боржника - юридичної особи, однак публікація такого повідомлення жодним чином не зупиняє процедуру реалізації описаного та арештованого майна.

У разі накладення арешту на майно підприємств-боржників, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави (їх вичерпний перелік визначається Кабінетом Міністрів України), державний виконавець у 3-денний строк повідомляє Фонд державного майна України про накладення арешту на майно підприємств-боржників, а також дані про склад і вартість майна, на яке накладено арешт, і про розмір вимог стягувача.

Отримавши повідомлення відповідного органу управління чи Фонду державного майна України про вчинення цими органами дій щодо порушення справи про банкрутство боржника - юридичної особи, державний виконавець звертається до суду з заявою про відстрочку виконання відповідно до статті 33 Закону України „Про виконавче провадження“. У разі порушення судом провадження у справі про банкрутство боржника - юридичної особи державний виконавець виносить постанову про зупинення виконавчого провадження.

Особливим видом майна боржника-юридичної (а також і фізичної) особи є її корпоративні права. Не секрет, що фізичні та юридичні особи, які мають право бути учасниками або засновниками господарських товариств та інших суб'єктів господарської діяльності, нерідко переходять від примусової реалізації власне майно, передаючи це майно у статутні фонди означених суб'єктів, після чого право власності засновника (учасника) на передане майно припиняється в обмін на появу у засновника корпоративних прав. Юридичні особи та їх засновники (учасники) не відповідають за зобов'язаннями один

одного, тому подальше звернення державним виконавцем на майно боржника, передане у статутний фонд іншого підприємства - неможливе.

Наразі, державний виконавець вправі звернути стягнення на окремий вид особистих немайнових прав - корпоративні права боржника. Корпоративні права це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, отримання інформації про діяльність господарської організації, право реалізації власної частки у статутному фонді, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Означені корпоративні права підлягають оцінці та реалізації в загальному порядку, передбаченому Законом України „Про виконавче провадження”, з урахуванням особливостей, передбачених Господарським кодексом України (стосовно оцінки корпоративних прав держави тощо).

ВИСНОВОК З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ:

Примусове стягнення на кошти боржника - юридичної особи, що знаходяться в кредитних установах, державний виконавець звертає у порядку, передбаченому Законом «Про виконавче провадження». Однак усі ці важливі питання мають вирішуватись комплексно, з урахуванням прав кредитора, оскільки державні інтереси не мають переважати права стягувача на відновлення його порушеного права. При зверненні стягнення на майно державного підприємства слід враховувати і спрямованість його діяльності, а також інтереси його трудового колективу тощо.

Зокрема, у виконавчому провадженні має конкретизуватися і регламентуватися норма про продаж цілісного майнового комплексу, що передбачено в Тимчасовому положенні про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації нерухомого майна. Так, питання про продаж цілісних майнових комплексів регламентується не тільки Законом, Інструкцією та Тимчасовим положенням, а й конкретизується Положенням про продаж цілісних майнових комплексів державних підприємств, які за класифікацією об'єктів приватизації віднесені до груп В, Г (затверджене Наказом Фонду державного майна України від 26 липня 2002 р. № 1336, розпорядженням Антимонопольного комітету України від 26 липня 2002 р. № 226, рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26 липня 2002 р. № 222 (зі змінами та доповненнями)). Положення встановлює, що цілісний майновий комплекс або такий структурний підрозділ, який в установленому порядку відокремлюється в цілісний майновий комплекс (далі – ЦМК)– це об'єкт, сукупність активів якого забезпечує провадження окремої господарської діяльності на постійній і регулярній основі. Цілісними майновими комплексами можуть бути структурні підрозділи підприємств (цехи, виробництва, дільниці тощо), які виділяються в самостійні об'єкти з подальшим складанням

розподільного балансу й можуть бути зареєстровані як самостійні підприємства. Продаж цілісного майнового комплексу регламентують закони України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14 травня 1992 р. № 2343-ХІІ та “Про банкрутство” від 30 червня 1999 р. № 784-ХІV. Оцінку цілісних майнових комплексів можна проводити також на підставі Методики оцінки вартості майна під час приватизації, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1554. При укладенні мирової угоди про купівлю-продаж цілісного майнового комплексу можна керуватися Примірним договором купівлі-продажу цілісного майнового комплексу, затвердженим Наказом Фонду державного майна України від 1 квітня 2002 р. № 586.

IV. РОЗПОДІЛ СТЯГНУТИХ СУМ МІЖ СТЯГУВАЧАМИ.

Із грошової суми (у тому числі одержаної від реалізації майна боржника), яка стягнута державним виконавцем із боржника, у першу чергу повертається авансовий внесок сторін та інших осіб на проведення виконавчих дій, у другу чергу компенсуються витрати Державної виконавчої служби на здійснення виконавчих дій, не покриті авансовим внеском сторін та інших осіб, у третю чергу задовольняються вимоги стягувача та стягується виконавчий збір. Виконавчий збір стягується пропорційно фактично задоволеним вимогам стягувача. Розподіл грошових сум у наведеній черговості здійснюється в міру їх стягнення.

Сума, що залишилася після повного виконання рішення, використовується на сплату штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження. Сума, що залишилася після сплати штрафів, повертається боржникові.

У разі недостатності суми, стягненої з боржника для задоволення всіх вимог за виконавчими документами, ця сума розподіляється державним виконавцем між стягувачами в порядку черговості, встановленої ст. 44 Закону.

Із грошової суми (у тому числі одержаної від реалізації майна боржника), яка стягнута державним виконавцем із боржника, у першу чергу повертається авансовий внесок сторін та інших осіб на проведення виконавчих дій, у другу чергу компенсуються витрати Державної виконавчої служби на здійснення виконавчих дій, не покриті авансовим внеском сторін та інших осіб, у третю чергу задовольняються вимоги стягувача та стягується виконавчий збір. Виконавчий збір стягується пропорційно фактично задоволеним вимогам стягувача. Розподіл грошових сум у наведеній черговості здійснюється в міру їх стягнення. Сума, що залишилася після повного виконання рішення, використовується на сплату штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження. Сума, що залишилася після сплати штрафів, повертається боржникові.

У разі недостатності суми, стягненої з боржника для задоволення всіх вимог за виконавчими документами, ця сума розподіляється державним виконавцем між стягувачами в порядку черговості, встановленої ст. 44 Закону.

У першу чергу задовольняються забезпечені заставою вимоги про стягнення вартості заставленого майна.

У другу чергу задовольняються вимоги щодо стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також у зв'язку з втратою годувальника.

У третю чергу задовольняються вимоги працівників, пов'язані з трудовими правовідносинами, після чого задовольняються вимоги щодо збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, вимоги щодо виплати наданої адвокатами юридичної допомоги, виплати винагороди,

що належить автору за використання його твору, відкриття, винаходу, промислового зразка, на які видано відповідні свідоцтва. Після повного задоволення зазначених вимог задовольняються вимоги громадян за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням та вимоги громадян про відшкодування збитків, заподіяних їх майну злочином або адміністративним правопорушенням.

У четверту чергу задовольняються вимоги щодо податків і неподаткових платежів до бюджету, вимоги органів страхування з обов'язкового страхування (крім вимог щодо збору на обов'язкове державне пенсійне страхування).

У п'яту чергу задовольняються всі інші вимоги.

Вимоги стягувачів кожної наступної черги задовольняються після повного задоволення вимог стягувачів попередньої черги. У разі недостатності стягненої суми для повного задоволення усіх вимог однієї черги ці вимоги задовольняються пропорційно належній кожному стягувачеві сумі. Вимоги стягувачів щодо виплати заборгованості із заробітної плати задовольняються в порядку календарного надходження виконавчих документів. Стягнута з боржника сума розподіляється між стягувачами згідно з виконавчими документами, за якими відкрито виконавчі провадження і закінчився встановлений державним виконавцем строк для добровільного виконання рішення, на день зарахування стягнутої суми на депозитний рахунок органу державної виконавчої служби.

Суми, стягнені з боржника як такі, що належать до перерахування стягувачам, зараховуються державним виконавцем на депозитний рахунок відповідного органу державної виконавчої служби і видаються стягувачеві у встановленому порядку.

ВИСНОВОК З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ:

У виконавчому провадженні встановлено порядок розподілу стягнутих сум між стягувачами, згідно з яким у порядку черговості здійснюються такі дії: у першу чергу повертається авансовий внесок сторін та інших осіб на проведення виконавчих дій, у другу - компенсуються витрати державної виконавчої служби на здійснення виконавчих дій, не покриті авансовим внеском сторін та інших осіб, у третю - задовольняються вимоги стягувача та стягується виконавчий збір. Розподіл грошових сум здійснюється в міру їх стягнення.

V. ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ПРО ПЕРЕДАЧУ ПЕВНИХ ПРЕДМЕТІВ І ЗДІЙСНЕННЯ ПЕВНИХ ДІЙ.

Для захисту особистих чи майнових прав громадян і юридичних осіб суди в певних випадках ухвалюють рішення, якими зобов'язують боржника до виконання певних дій, не пов'язаних з передачею майна чи грошей. Це рішення у справах по захисту честі й гідності, про відновлення на роботі, передачу дітей на виховання, переустрій квартири, перенесення парканів тощо. Залежно від характеру прав позивача, які захищаються, ці дії можуть бути виконані тільки особисто відповідачем чи без його участі. Крім зазначеного, суд може ухвалити рішення або про обов'язок відповідача вчинити певні дії, або про його обов'язок утриматися від їх вчинення.

Після порушення виконавчого провадження за виконавчим документом, що зобов'язує боржника вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, судовий пристав-виконавець встановлює йому строк для їх добровільного виконання.

Виконавчий документ про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника повинен бути виконаний негайно. Його виконання вважається завершеним з моменту фактичного допуску зазначеного працівника до виконання колишніх обов'язків.

У випадку, якщо ці вимоги добровільно не будуть виконані і причини невиконання не будуть визнані поважними, судовий пристав-виконавець застосовує до боржника штрафні санкції та інші заходи, передбачені ст. 85 Закону, і призначає новий строк виконання.

У разі неможливості виконання документа судовий пристав-виконавець виносить постанову про повернення його в суд або орган, що його видав, яке затверджується старшим судовим приставом. Постанова може бути оскаржена до суду в 10-денний термін.

Рішення про поновлення на роботі

Для рішення про поновлення на роботі (в займаній посаді) встановлюється ще одне, додаткове наслідок невиконання вимог судового пристава. У разі невиконання боржником виконавчого документа про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника судовий пристав-виконавець, поряд із застосуванням вищевказаних заходів, звертається до суду із заявою, затвердженою старшим судовим приставом, про винесення в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством Російської Федерації, визначення про виплату працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу або різниці в заробітку за весь час з дня винесення рішення про поновлення працівника по день виконання виконавчого документа.

Виконання рішень про виселення

Згідно ст. 75 Закону у разі невиконання у встановлений судовим приставом-виконавцем строк виконавчого документа про виселення боржника, виселення здійснюється судовим приставом-виконавцем примусово.

Він офіційно сповіщає боржника про день і час примусового виселення. Відсутність боржника, повідомленого про день виселення, не є перешкодою для виконання.

Виселення складається з звільнення приміщення, зазначеного у виконавчому документі, від виселяється (кого виселяють), його (їх) майна, домашніх тварин і заборони виселяється (яких виселяють) користуватися звільненим приміщенням. Виселення проводиться в присутності понятих, в необхідних випадках - за сприяння органів внутрішніх справ з обов'язковим описом майна, виробленої судовим приставом-виконавцем. Судовий пристав-виконавець вживає заходів по збереженню майна боржника з покладанням на нього понесених витрат. Зберігання майна здійснюється у строк, що не перевищує трьох років, після закінчення якого воно реалізується в порядку, встановленому для продажу безхозяйного майна. Отримані кошти спрямовуються до федерального бюджету. Виконання виконавчого документа про виселення боржника оформляється судовим приставом-виконавцем актом про виселення.

Рішення про вселення

Рішення про вселення дослідника виконується з дотриманням правил, встановлених у ст. 76 Закону. У разі невиконання виконавчого документа про вселення стягувача у строк, встановлений судовим приставом-виконавцем для добровільного виконання, воно виробляється судовим приставом-виконавцем.

Вселення полягає у забезпеченні їм безперешкодного входу стягувача у вказане у виконавчому документі приміщення та його перебування в ньому. При цьому боржнику роз'яснюється, що виробляється примусове вселення і він зобов'язаний не чинити стягувачу перешкод в проживанні. Якщо боржник перешкоджає вселення, виконавчі дії проводяться за участю понятих, а в необхідних випадках - органів внутрішніх справ. При подальшому перешкоджанню проживанню (перебуванню) стягувача знову виробляються зазначені дії та застосовуються штрафні санкції та інші заходи, передбачені ст. 85 Закону.

Виконавчий документ вважається виконаним, якщо стягувачу забезпечена можливість повсякденного безперешкодного користування відповідним приміщенням, про що складається акт. Виконавче провадження може бути відновлено, якщо після складання акту про вселення дослідника боржник знову перешкоджає проживанню стягувача. Якщо проживанню дослідника перешкоджають інші особи, які не боржники, то виконавче провадження поновлюватися не може. Питання про вселення в даному випадку вирішується в судовому порядку шляхом пред'явлення нового позову.

Рішення про присудження стягувачеві певних предметів

Рішення про присудження стягувачеві певних предметів, зазначених у рішенні суду, виконується з дотриманням таких особливостей. У разі

присудження стягувачеві предметів, зазначених у виконавчому документі, судовий пристав-виконавець вилучає їх у боржника і передає стягувачу, складаючи акт передачі. У разі відмови стягувача від зазначених предметів вони повертаються боржникові, а виконавче провадження припиняється.

ВИСНОВКИ З П'ЯТОГО ПИТАННЯ:

У справах про захист честі й гідності, про відновлення на роботі, передачу дітей на виховання, переобладнання квартири тощо суди у певних випадках ухвалюють рішення, якими зобов'язують боржника до виконання певних дій, не пов'язаних з передачею майна чи грошей. Крім того, суди ухвалюють рішення у немайнових спорах, виконання яких характеризується певними особливостями, про поновлення на роботі, про відібрання дитини, про виселення боржника, про вселення стягувача, про примусовий обмін, про заборону діяльності об'єднання громадян. Відповідно, особливостями відрізняються виконавчі дії стосовно вказаних рішень суду.

VI. ПОВОРОТ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

Поворот виконання рішення суду - це повернення сторін виконавчого провадження у первісний стан, що передувало виконанню рішення, через скасування правової підстави такого виконання. Поворот виконання є способом захисту прав боржника на випадок отримання стягувачем за виконаним та у подальшому скасованим судовим рішенням неналежного, оскільки правова підстава такого набуття відпала.

За загальним та найбільш прийнятним правилом ч. 1 ст. 380 ЦПК питання про поворот виконання вирішує суд апеляційної (щодо рішень суду першої інстанції, допущених до негайного виконання за правилами ст. 367 ЦПК, а також в разі направлення справи на новий апеляційний розгляд за ст. 336 ЦПК) чи касаційної інстанції (щодо всіх рішень судів як першої, так і апеляційної інстанцій).

Умовами застосування повороту виконання судом апеляційної чи касаційної інстанції є такі:

- суд однієї з зазначених судових інстанцій за результатами розгляду справи скасовує рішення нижчої судової інстанції, що вже було повністю або частково виконано;

- суд апеляційної чи касаційної інстанцій завершує розгляд справи закриттям провадження у справі, залишенням позову без розгляду, відмовою в позові повністю або задоволенням позовних вимог в меншому розмірі, не повертаючи справу на новий розгляд;

- питання про поворот виконання окремо та конкретно вирішено у відповідному судовому рішення суду апеляційної чи касаційної інстанцій.

Відповідно до ст. 336 ЦПК суд касаційної інстанції застосовує поворот виконання рішення суду: в разі постановлення ухвали про скасування рішення апеляційного суду і залишення в силі виконаного судового рішення суду першої інстанції, що було помилково скасоване апеляційним судом; в разі постановлення ухвали про скасування судових рішень і закриття провадження в справі або залишення заяви без розгляду; в разі скасування судових рішень і ухвалення нового рішення або зміни рішення, не передаючи справи на новий розгляд.

Предметом повороту виконання може бути як майно, так і дії, що не мають майнового характеру, зокрема особа, яка виселена з житлового приміщення за скасованим рішенням суду, має бути вселена до нього.

В разі, якщо предметом спору є майно, що визначене індивідуальними ознаками, воно підлягає поверненню від стягувача боржнику в разі скасування рішення суду, на підставі якого його було попередньо передано стягувачу; якщо майно визначено родовими ознаками, слід повернути певну кількість такого майна, це стосується й стягнутих з боржника грошових коштів.

У випадку, якщо предметом виконання є певні блага немайнового характеру, зокрема зобов'язання вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, сторони також мають бути повернуті до первісного стану, що

передував виконанню рішення суду. Наведене стосується виконання рішення про поновлення на роботі, відібрання дитини, виселення боржника, вселення стягувача, примусовий обмін тощо. Суд, ухвалюючи рішення, повинен зобов'язати позивача повернути відповідачеві безпідставно стягнене (отримане) з нього за скасованим рішенням, таким чином, поняття стягнутого підлягає широкому розумінню, до змісту якого входять всі блага, в отриманні яких був заінтересованими та яке отримав стягувач як спосіб захисту його порушеного права чи законного інтересу, на випадок, якщо у подальшому це благо не отримало під час нового розгляду такого чи подібного захисту від суду.

Законом також передбачено правила на випадок, якщо на час розгляду питання про поворот виконання неможливо повернути майно, що було предметом спору. Неможливість такого повернення може мати як фактичний характер, так й бути викликаною певними перешкодами юридичного характеру. Про фактичну неможливість повернення слід говорити при знищенні майна, його споживанні; про юридичні перешкоди — при реалізації майна з прилюдних торгів, в разі придбання його добросовісним набувачем. Для подібних правових ситуацій передбачено здійснити відшкодування вартості цього майна в розмірі грошових коштів, одержаних стягувачем від його реалізації.

Правом на звернення з клопотанням про поворот виконання рішення суду наділений відповідач й після завершення розгляду справи в тому випадку, якщо воно не вирішено судом апеляційної чи касаційної інстанцій, а також під час нового розгляду справи.

У ст. 382 ЦПК встановлено обмеження проведення повороту виконання за окремими категоріями судових справ та залежно від способу скасування судового рішення.

Перша категорія справ, щодо яких відбувається обмеження повороту виконання, виокремлюється за порядком скасування рішення. Ця категорія справ визначається такими умовами:

- рішення має бути скасовано за нововиявленими обставинами; -
 - предметом спору є вимоги про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи;
 - скасоване рішення (що було виконано) ґрунтувалося на повідомлених позивачем неправдивих відомостях або поданих ним підроблених документах.
- В разі відсутності хоча б однієї умови (недотримання порядку скасування або категорії справ чи підстав для перегляду) із наведених обмеження повороту виконання не відбувається.

Друга група підстав недопущення повороту виконання рішення ґрунтується на менш суворих умовах, тому охоплює більшу категорію справ. Для цієї категорії справ не має значення, в якому порядку ухвалено те рішення, яким було скасовано інше виконане рішення. Ця категорія справ, щодо яких також не допускається поворот виконання рішення, визначається такими умовами:

- предметом спору є вимоги у справах про стягнення аліментів, а також у справах про стягнення заробітної плати чи інших виплат, що впливають з трудових правовідносин (подібне правило щодо обмеження повороту виконання рішень у трудових спорах також міститься в ст. 239 КЗпП);

- скасоване та виконане рішення ґрунтувалося на підроблених документах або на завідомо неправдивих відомостях позивача.

Питання про поворот виконання судових рішень виникає у зв'язку із скасуванням чи зміною вищестоящим судом уже виконаних постанов.

Поворот виконання - це повернення позивачем відповідачеві всього одержаного ним за скасованою (зміненою) постановою. Поворот виконання спрямований на відновлення прав боржника, порушених виконанням рішення.

Поворот виконання можливий за будь-якими справами, але за наявності таких умов: 1) щоб позивач отримав від відповідача в порядку виконання рішення майно чи гроші; 2) щоб виконане рішення було скасовано вищестоящим судом повністю чи змінено із задоволенням позовних вимог у меншому розмірі. В усіх інших випадках розгляд питань про повернення стягненого в порядку цивільного судочинства відбуватися не може.

По справах про аліменти і по справах про стягнення заробітної плати чи інших виплат, які впливають із трудових правовідносин, поворот виконання не допускається, незалежно від того, в якому порядку ухвалено рішення, крім тих випадків, коли рішення було обґрунтоване на підроблених документах або на завідомо неправдивих відомостях позивача.

При повороті виконання позивач зобов'язаний повернути відповідачеві гроші чи те майно, яке він від нього одержав за скасованим рішенням, а у випадку неможливості повернення майна в натурі в постанові суду повинно бути передбачено відшкодування вартості цього майна.

ВИСНОВКИ З ШОСТОГО ПИТАННЯ:

Таким чином поворот виконання – це інститут процесуального права із захисту майнових прав відповідача. Як цивільна процесуальна гарантія захисту майнових прав відповідача поворот виконання полягає у поверненні позивачем (стягувачем) відповідачу (боржнику) всього одержаного майна та коштів за скасованим рішенням.

Для настання повороту виконання необхідно: одержання позивачем (стягувачем) майна або грошових сум в порядку виконання рішення суду; скасування такого рішення суду і закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду, або відмова у задоволенні позову чи зміна рішення шляхом задоволення позовних вимог у меншому розмірі, або скасування рішення з поверненням справи на новий розгляд, при якому позовні вимоги задовольняються в меншому розмірі, або має місце відмова в їх задоволенні. У зазначених випадках, ухвалюючи рішення, суд повинен зобов'язати позивача повернути відповідачеві безпідставно стягнене з нього за скасованим рішенням.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Отже, виконання завдань цивільного судочинства залежить, у першу чергу, від всебічного розгляду і вирішення цивільних справ у повній відповідності до чинного законодавства. Досягнення такої мети забезпечується цивільними процесуальними гарантіями, до яких можна віднести і гарантувальну процесуальну діяльність суду, який видав виконавчий лист, у процесі виконання судових рішень, спрямовану на досягнення мети і завдань цивільного судочинства із захисту прав, свобод та інтересів заінтересованих осіб.

Забезпечити своєчасне, повне та неупереджене примусове виконання судових рішень, ухвал та постанов, виконавчих написів нотаріусів, визнаних у встановленому порядку претензій тощо можна лише за допомогою такої процедури, як виконавче провадження. У минулому номері "ЮВУ" ми ознайомилися з його першою стадією — відкриттям, після успішного завершення якої тільки й розпочинаються дії державного виконавця, спрямовані безпосередньо на примусове виконання рішень. Оскільки ж цей етап виконавчого провадження також характеризується рядом особливостей, пов'язаних з порядком та умовами його проведення, то саме їх ми й розглянемо у даному матеріалі, щоб принаймні повідомити потенційних стягувачів та боржників про їх права та обов'язки, а також можливі дії державних виконавців під час здійснення виконавчого провадження.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ:

1. Вивчаючи дану тему, студенти повинні навчитися:

характеризувати повноваження суду, державного виконавця у процесі виконання судових рішень, розуміти зміст процедурних питань; складати процесуальні документи (заяви, клопотання).

2. Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. Звернення стягнення на майно боржника.
2. Звернення стягнення на будинки.
3. Звернення стягнення на майно і грошові суми боржника, що знаходяться в інших осіб або належать боржникові від інших осіб.
4. Звернення стягнення на заробітну плату, пенсію та стипендію боржника.
5. Звернення стягнення на майно боржника — юридичної особи. Розподіл стягнутих сум між стягувачами.
6. Виконання рішень про передачу певних предметів і здійснення певних дій.
7. Поворот виконання судових рішень.
8. Порядок вирішення питання про поворот виконання.

9. Строк подання заяв про поворот виконання.
10. Особливості повороту виконання в окремих категоріях справ.